Riksdagens protokoll
1990/91:66

Tisdagen den 19 februari

Kl. 14.30–16.27
18.00–20.20

1 § Justering av protokoll

Remissdebatt

Justerades protokollet för den 13 februari.

2 § Remissdebatt

Föredrogs proposition 1990/91:90 En god livsmiljö.

Anf. 1 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Vi har från vänsterpartiet begärt en remissdebatt angående regeringens miljöpolitiska proposition, och man kan naturligtvis fråga sig varför. Det kan finnas två skäl till en sådan begäran. Ett skäl kan vara att man redan vet precis vad man anser om den föreslagna miljöpolitiken efter att ha haft propositionen i sin hand under en dag och också har sitt omdöme färdigt. Det är inte skälet till att vi begärt denna remissdebatt.

Det sägs ofta att ärenden redan är avgjorda när vi går till debatt i riksdagen. De har manglats i utskottens hantering, och de viktiga diskussionerna har förts i sådana sammanhang där allmänheten inte har tillträde. Detta skulle göra diskussionerna och debatten här i kammaren både låsta och ointressanta.

Vänsterpartiets avsikt med att begära denna remissdebatt har varit att försöka få till stånd en diskussion om våra egna utgångspunkter och andra partiers utgångspunkter för att se var vi kan finna varandra över de partipolitiska gränserna innan vi har låst oss i givna partipolitiska ståndpunkter. Vi i vänsterpartiet anser att miljösituationen i vårt land och i världen kräver att vi försöker att hantera dessa frågor på ett nytt sätt. Vi tror att människorna i vårt land kräver av oss politiker att vi lyckas ta oss ur de givna partipolitiska fållorna och diskutera miljöpolitiken med mer öppna sinnen och mer ser det som en process där vi är beredda att både ge och ta. Därmed är det naturligtvis inte sagt att partipolitiska skillnader mellan partierna upphävs i detta sammanhang.

Det sägs i propositionen att vi har nått ett nytt stadium när det gäller att hantera miljöfrågorna, och jag delar den uppfattningen. Vi har gått från att främst ägna oss åt att sätta filter på skorstenarna till att också titta på vad som kommer ut ur fabriksportarna och se över hela vårt livsmönster. Det

sägs också i en av de underlagsrapporter som finns till denna proposition – Hur mår Sverige? – att med den konsumtionsnivå vi håller oss med i vår del av världen, i industriländerna, skulle jordens resurser och tillgångar räcka för ungefär en halv miljard människor om de skulle leva på den nivå som vi gör. Men vi är 5,3 miljarder människor som skall dela på resurser och tillgångar på denna jord. Om vi skall kunna skapa en framtid för människor är det helt uppenbart att vi i denna del av världen måste ändra vårt sätt att leva.

Vi får för den sakens skull inte glömma att även inom vårt land ta hänsyn till de fördelningspolitiska aspekterna. Det är faktiskt inte alla i vårt land som överkonsumerar eller tillhör dem som slösar med jordens resurser. Det finns också i vårt land människor som lever under sådana omständigheter att de skulle behöva höja sin konsumtionsnivå.

När det gäller de internationella aspekterna sägs det i propositionen att biståndspolitiken har ett nära samband med miljöpolitiken, och det är sant. Men jag hade gärna velat att man i propositionen hade ägnat större utrymme åt det faktum att också handelspolitiken har ett nära samband med miljöfrågorna.

Det är oerhört viktigt att vi i de internationella diskussioner som förs kring handel och handelsutbyte med mycket större kraft än hittills lyckas hävda de miljöpolitiska intressena. Det är med både sorg och vrede som man kan konstatera att GATT – organisationen för internationella handelsöverenskommelser och borttagande av tullar – redan år 1972 beslutade att tillsätta en miljöpolitisk kommitté för att se över hur man skulle få in miljöaspekten vid handelsutbytet och att denna kommitté inte har sammanträtt en enda gång. Detta säger något om den betydelse, eller brist på betydelse, som man i internationella handelspolitiska sammanhang tillmäter dessa livsavgörande frågor.

Jag hade önskat att man även i denna proposition hade lyft fram dessa aspekter, eftersom de är helt avgörande. Det är över huvud taget fortfarande så, att miljöpolitik är någonting som vi behandlar en dag i veckan. På måndagen kan vi diskutera miljö, på tisdagen besluta att bygga Öresundsbron och på onsdagen besluta om andra storskaliga satsningar som inte rimmar med miljöpolitiken. Jag tror att detta sätt att hantera miljöfrågorna måste väcka en undran hos människor. Om det nu verkligen är så illa ställt med miljön som det sägs i rapporter, hur kan det då komma sig att ledande politiker kan hantera miljöfrågor på detta sätt? Man tar upp dem en dag för att nästa dag inte alls ha dem i åtanke när man diskuterar näringspolitik, handelspolitik, trafikpolitik eller energipolitik. Miljöfrågorna finns fortfarande inte med som en grundläggande aspekt inom alla andra politikområden.

Vi behöver en miljöminister, men vi behöver också en miljöutrikesminister, en miljöutrikeshandelsminister osv.

På den nya nivå där vi befinner oss efter att ha tagit steget från att bara sätta filter på skorstenarna till att också titta på produkterna som kommer ut ur fabriksportarna är det också viktigt att betona betydelsen av utbildning och information till människorna i detta land. Det tas också upp i propositionen, och det är bra. Men man skall också ha klart för sig att miljö är en fråga om makt.

Det finns många människor i vårt land som är mycket kunniga när det gäl-

ler miljöfrågor. Jag tänker då på de fackligt förtroendevalda. De har på våra industriarbetsplatser i många år arbetat med att hantera t.ex. kemikaliefrågor. I dagens Sverige har dessa människor fortfarande alldeles för små möjligheter och befogenheter. Det handlar här om makt att göra någonting åt inte bara företagets arbetsmiljö utan också dess produktion. Det räcker därför inte att tala om att det behövs mer utbildning och mer information. Det behövs mer makt till de anställda på arbetsplatserna.

Det handlar också om den brist på makt över de varor vi köper som vi konsumenter har. Om man tänker på det faktum att det i vårt samhälle läggs ner 27 miljarder kronor varje år på marknadsföring och reklam, något som visserligen är ett ganska vitt begrepp och inbegriper mycket mer än så att säga vanlig reklam, inser vi – eftersom reklamen ju måste vara lönsam för företagen – att vi som konsumenter är mycket svaga i förhållande till det massiva reklamutbud som finns. Det kan vara fråga om reklam för varor som är hur miljöovänliga som helst, där vi aldrig får en seriös information om produkternas inverkan på miljön. Det kan vara reklam där man t.o.m. tillåts använda sådana begrepp som "miljövänlig", "naturlig" osv. utan att det finns regler och ramar för hur dessa begrepp får användas och utan att det finns täckning för dem.

Att i en sådan situation dra in på t.ex. kommunernas konsumentrådgivning – som ju är något som visserligen inte vanligen betraktas som miljöpolitik men som jag menar hör hit – är fel. Det hör också till helhetsbilden att vi som konsumenter måste ha mycket mer stöd för att kunna välja de produkter som verkligen är bäst för miljön. Det handlar också om kommuninvånarnas makt över sin lokala miljö. I en tid när vi lyft över alltmer ansvar för den lokala miljön till kommunal nivå förs det nu diskussioner om att kommunerna skulle kunna välja bort de kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnderna som självständiga nämnder och förvaltningar och lägga ihop dem med andra verksamheter. I detta ser vi från vänsterpartiet en oerhört stor fara. Vi vill i en helhetsbild av miljöpolitiken ha med att de kommunala möjligheterna till ett starkt miljö- och hälsoskyddsarbete måste värnas. Detta var några ord om vad jag anser att vi också måste börja diskutera som miljöpolitik.

Så till själva propositionen. Det som jag anser är mycket bra i propositionen är att man nu säger att miljökonsekvensbeskrivningar skall införas som ett redskap att arbeta med på olika nivåer. Det är en väsentlig del i det nya steg vi skall ta inom miljöpolitiken. Men det finns också andra frågor som jag så här inledningsvis saknar, och jag funderar över varför man valt att inte lyfta fram dem.

Det har funnits en miljöavgiftsutredning som har arbetat och presterat åtskilliga sidor med material. Den föreslog bl.a. en avgift på hushållsavfall. Pengarna skulle fonderas och användas för att utveckla alternativa sätt att ta hand om avfall. Utredningen föreslog en avgift på organiska lösningsmedel, något som även arbetsmiljömässigt är ett oerhört stort problem i samhället. Också dessa avgifter skulle gå till en fond. Ur denna fond skulle man kunna finansiera utveckling av alternativa produkter. Jag saknar dessa förslag i den miljöpolitiska propositionen, och jag vill gärna veta varför regeringen inte har ansett det viktigt att ta med dessa.

Detta gäller också det förslag som miljöavgiftsutredningen tog fram i sitt första betänkande om en miljöavgift på klor. Vi har kommit långt när det gäller att få ned kloranvändningen inom pappersmassaindustrin. Men vi måste ha klart för oss, att när det gäller belastningen av ämnen som är farliga för Östersjön utgör kloret fortfarande ett oerhört viktigt bidrag trots att vi har kommit långt, och det behövs ytterligare åtgärder.

Jag känner också en viss besvikelse när det gäller trafiken. Den miljöklassning som lyfts fram i propositionen kan omöjligt få de stora effekter som man utlovar i propositionen. Man säger att vi till år 2010 skall ha blivit av med de negativa miljöeffekterna av trafiken. Men jag tror att vem som helst måste inse att det inte finns någon rimlighet i påståendet att de åtgärder man föreslår skulle kunna leda till detta. Här saknas t.ex. utförliga förslag när det gäller andra typer av fordon inom tätort; jag tänker t.ex. på eldrivna bilar, som samhällets myndigheter själva kunde gå in för att använda, vidareutveckling av alternativa bränslen och sådana saker. Jag tänker naturligtvis också på satsningar på kollektivtrafiken, men det hör inte hemma i den här diskussionen. Det får vi ta upp i ett annat sammanhang.

Kanske anser regeringen att det svenska folket är i behov av tröst och vill av den anledningen att propositionen skall andas optimism. Visst behöver vi känna optimism för att kunna arbeta med de svåra miljöfrågorna. Om vi hela tiden bara beskriver eländet kommer detta inte att leda till ett konstruktivt arbete. Det kommer att leda till att vi alla ger upp och tror att vi inte kan råå på verkligheten. Så förhåller det sig naturligtvis inte. Människan har tekniken, kunnandet, resurserna för att åtgärda miljöproblemen. Vi kan i grunden vara optimister. Vi har alla de redskap vi behöver om vi också har den uttalade ambitionen att använda dem.

Men detta behov av optimism och av att vara konstruktiv får inte leda till att vi lurar oss själva och andra. Att tro att vi kan lösa trafikens problem till år 2010 med den brist på förslag som finns i propositionen är enligt min mening att vara litet grand oärlig.

Fru talman! Det finns naturligtvis också mycket annat i denna proposition. Jag skall i ärlighetens namn säga att det naturligtvis inte har varit möjligt att på ett dygn tränga in i denna oerhört omfattande materia. Men det finns ytterligare en sak som jag helt kort vill nämna och som jag saknar, och det gäller naturvården. Regeringen föreslår ett minskat anslag till inköp av mark, och detta är någonting som väcker stor besvikelse hos mig och många andra.

Med detta, fru talman, har jag velat antyda de frågor som vi i vänsterpartiet anser oerhört viktiga att diskutera i detta sammanhang. Det är min stora förhoppning att vi vid behandlingen av denna proposition skall gå in i en process som leder till att vi kan utveckla propositionen och gå vidare och lägga fram ytterligare förslag som på ett ännu bättre sätt kommer att gynna miljön här i Sverige och utomlands.

Anf. 2 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Regeringens proposition, En god livsmiljö, kan liknas vid ett långkok. Beslut som riksdagen fattade för tre år sedan presenteras som nya anrättningar. Socialdemokraterna tycks ha ett behov av att göra startblocken

litet stadigare inför den valkampanj som föreståt, och man använder tekniken att göra det med gamla borgerliga miljöförslag.

Vad som däremot är ofattbart är att Birgitta Dahl vill riva upp det viktigaste miljöpolitiska beslutet, nämligen det från juni 1988 om ett koldioxidtak. Riksdagen beslutade att koldioxidutsläppen inte borde öka över den nivå vi hade då, dvs. den 6 juni 1988. Sveriges riksdag var det första parlament som fattade beslut i denna ödesfråga, och vi har anledning att vara stolta över det beslutet. Det var ett direkt svar på de krav som ställdes av den s.k. Brundtlandkommissionen. En förändring av vårt globala klimat genom växthuseffekten ansågs av denna FN-kommission som det helt avgörande miljöhotet, och man efterlyste nationella och internationella åtgärder. Det svenska beslutet blev också, trots regeringens dimridåer, internationellt uppskattat och respekterat.

Koldioxiden är den helt dominerande växthusgasen. Den står för hälften av växthuseffekten. Det har därför varit naturligt för alla länder att rikta sina klimatvårdande insatser mot koldioxiden. Vid samma tid som riksdagen fattade sitt beslut om koldioxidtaket samlades en konferens i Toronto med flera hundra vetenskapsmän och politiker från hela världen. Torontokonferensens rekommendationer spelar en central roll i det internationella klimatvårdsarbetet.

Torontokonferensen slog fast att världens i-länder långsiktigt borde minska sina koldioxidutsläpp med 50 % och med minst 20 % till år 2005. Torontokonferensen rekommenderade också en snabb avveckling av CFC, freongaserna.

Torontokonferensen gav eko i alla miljömedvetna länder. I den tyska förbundsrepubliken inleddes ett omfattande arbete. En parlamentarisk utredning tillsattes för att undersöka hur de nödvändiga utsläppsminskningarna skulle kunna genomföras. Vid en miljökonferens i Washington i maj förra året presenterades denna utredning för intresserade parlamentariker från hela världen, inkl. Sverige. Det fanns en representant för varje parti med på den konferensen. Någon månad senare fattade den tyska förbundsregeringen ett principbeslut om att minska koldioxidutsläppen med minst 25 % i gamla Västtyskland och med betydligt mer i det forna Östtyskland. Tyskarna har också beslutat påskynda CFC-avvecklingen.

Det är möjligt att man här tog ett visst intryck av det svenska beslutet att upphöra med CFC-användningen år 1995. Den svenska planen för CFC-avveckling var den första i världen, på samma sätt som koldioxidbeslutet var det. Riksdagen var enig om detta, och Birgitta Dahl skall krediteras för sitt arbete i denna fråga.

Sverige har tidigare haft ett gott anseende på miljöområdet. Under de senaste åren har detta anseende tyvärr naggats i kanten. Sverige har bl.a. fått kritik för sitt agerande i olika internationella miljöförhandlingar. Sverige måste åter gå i täten och till offensiv på klimatvårdsområdet. Vi skall inte nöja oss med att sätta ett tak, vi måste börja minska våra egna utsläpp. Moderata samlingspartiet kräver en 20-procentig minskning av koldioxidutsläppen till år 2005. Om Sveriges riksdag säger ja till detta krav kommer Sverige att ta ytterligare ett steg på vägen mot ett uppfyllande av Torontokonferensens rekommendationer.

Det moderata kravet är tufft, men det är nödvändigt. Regeringen företräder en annan linje. Den vill gå baklänges in i framtiden och urvattna riksdagens koldioxidbeslut. Regeringen vill i stället följa EGs och EFTAs gemensamma förhandlingslinje, som innebär en frysning av koldixidutsläppen till år 2000. Regeringen accepterar således en ökning av de svenska koldioxidutsläppen under mellantiden. Argumentationen är förrädisk. Man hävdar att man nu tar ett samlat grepp om klimatfrågorna och den nya politiken innebär en bättre klimatvård. Det är fel eftersom regeringens s.k. klimatvård inte tycks omfatta koldioxiden, och det är beklagligt. Dessutom, och det är viktigt, har flera länder i såväl EG som EFTA beslutat att koldioxidutsläppen skall tvingas ner med 20 % till år 2005. Man följer alltså Torontokonferensens krav. Även Sverige kan och bör gå längre än EGs och EFTAs gemensamma förhandlingslinje.

I regeringens proposition står att koldioxidtaket redan har överskridits. Detta är fel. Utsläppen har minskat varje år sedan 1987. Naturvårdsverket använder det året som basår för riksdagsbeslutet. Sedan 1987 har minskningen varit drygt 5 %. Jag vet inte om regeringens uppgift att koldioxidtaket överskridits är ett utslag av samma språkbruk som gör det oåterkalleliga återkalligt och ett löfte till en målsättning. Uppgiften är likafullt falsk.

Naturvårdsverkets rapport, Luft 90, innehåller mål för Sveriges del vad gäller klimatpåverkande luftföroreningar. Naturvårdsverket kräver att koldioxidtaket skall bibehållas.

Fru talman! Jag hoppas att riksdagen ställer sig på naturvårdsverkets sida och dessutom ställer upp ett nytt riktigt och viktigt miljömål, nämligen en minskning av koldioxidutsläppen med 20 % till år 2005.

Anf. 3 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Regeringen backar i miljöpolitiken. Regeringens förslag till miljöpolitik saknar offensiva helhetsgrepp. Inte ens de förslag som fanns med i t.ex. miljöavgiftsutredningen finns med i propositionen. Naturvårdsverkets aktionsplaner finns inte heller med.

Trots att regeringen knappast lägger fram några miljöpropositioner, eftersom man vill samla ihop politiken vart tredje år, hänvisar regeringen åter till nya utredningar och lösa formuleringar. Nästan alla förslag i miljöavgiftsutredningens tredje och sista del slopas. Innebär miljöpropositionen att socialdemokraterna återgår till sitt tidigare motstånd mot ekonomiska styrmedel? De styrmedel som fanns med i utredningen slopas nu. En del har redan nämnts här, t.ex. förslag till miljöavgift på sjöfart och flyg, miljöavgifter inom jordbruket, kloravgift, avgift på organiska lösningsmedel, avgift på träskyddsmedel, avgift på avfall och avgift på kadmium. Dessa finns inte med i propositionen.

Sedan lyfter regeringen fram enskildheter i stället för att föra en generell politik. Man förbjuder kvicksilvertermometrar i stället för att ta itu med kvicksilvret rakt över. Man bör i stället ge kemikalieinspektionen i uppdrag att förbjuda alla varor som innehåller giftiga metaller. Dessa kan ju förbjudas redan nu enligt substitutionsprincipen. I stället för att bara inrikta sig på kvicksilvertermometrarna vore det bättre om man anslog pengar till ett konkret projekt där man försökte bli av med så många metaller som möjligt

och lägga pant på övriga. Det skulle vara mycket effektivare. Men regeringen vågar förmodligen inte det.

Problemen med bensinslukande bilar lyfts fram. Man lägger en extra avgift på bilar, där den nästan saknar betydelse. Regeringen ställer inte ens, som redan har nämnts här, upp på naturvårdsverkets förslag i Luft 90 om en skärpning av avgasnormerna. Det gäller inte bara koldioxiden. Förslagen skall inte genomföras förrän 1996, och bara om EG gör det. Där har vi alltså EG-anslutningen.

Ivar Virgin deklarerar att man skall ställa upp på att reducera koldioxiden med 20 %. Jag kan då inte låta bli att fråga honom hur det skall gå till. Jag skulle vilja se moderaterna ta itu med t.ex. trafiken, som är en av de stora orsakerna till koldioxidutsläppen.

Man förbjuder PET-flaskan i stället för att presentera ett heltäckande lagförslag. Det har vi faktiskt gjort.

100 milj.kr. till landskapsvård presenteras som ett stort steg framåt på naturvårdsområdet. Samtidigt innebär jordbrukspolitiken – som alla partier utom miljöpartiet ställde upp på – att just den kulturmark som är viktig för bevarandet av arter läggs ned. Enligt naturvårdsverket behövs det minst 500 milj.kr. för att klara de mest värdefulla biotoperna. Miljöpolitiken är en reparationsverksamhet efteråt. Den allmänna inriktningen har varit att hela tiden invänta vad andra länder gör. Det saknas intresse för att skapa en positiv förebild. Sverige skulle kunna bli en positiv förebild.

Trafiken utpekas i propositionen som den stora miljöboven, men man väntar med förslagen. I tillväxtpropositionen anslår man litet pengar till järnvägar och mycket pengar till vägar i vanlig ordning. Man skjuter upp naturvårdsverkets krav på skärpta avgasnormer igen. Det finns inga förslag när det gäller sjöfart och flyg. Lagförslagen om miljökonsekvensbeskrivningar är av urvattnad ramlagskaraktär.

Vi har i riksdagen möjlighet att förbättra de här förslagen, att verkligen föra en radikal miljöpolitik. Vi har möjlighet att förbättra regeringens proposition på avgörande punkter. Frågan är om övriga oppositionspartier är beredda att ställa upp på detta. Det saknas mycket i den här propositionen. Det finns en del bra saker, men skall vi komma någon vart i miljöarbetet måste propositionen förändras och skärpas på avgörande punkter.

Anf. 4 SÖREN NORRBY (fp):

Fru talman! Miljöförstöringen är nu det allvarligaste hotet mot mänskligheten framtid. Därför är kampen mot miljöförstöringen den viktigaste uppgiften för alla, inte minst för oss politiker, och inte enbart vart tredje år. En miljöproposition varje år hade underlättat riksdagens arbete och även det konstruktiva samarbete vi måste inrikta oss på i den här avgörande frågan.

De globala miljöhoten är nu så allvarliga att de gör helt nya samarbetsmönster nödvändiga, mellan industriländer och u-länder, mellan nationer, mellan multinationella företag och överstatliga organ, mellan branscher, mellan konkurrerande företag och inte minst, om vi ser till vår egen arbetssituation, mellan politiska partier.

Regeringen har haft ett mycket omfattande och gediget underlag för sin miljöproposition. Trots en rad förtjänstfulla inslag i propositionen – det skall

vi inte sticka under stol med – har regeringen inte orkat omvandla detta underlag till en offensiv miljöpolitik. Folkpartiet liberalerna efterlyser särskilt att miljöpolitiken blir övergripande. Jag skulle själv vilja använda uttrycket att miljödepartementet skall bli viktigare än finansdepartementet. Vi efterlyser en kraftfull användning av ekonomiska styrmedel, starkt ökade resurser för skyddet av hotade naturmiljöer och en samlad aktionsplan mot buller – det bortglömda miljöproblemet – som över tre miljoner svenskar anses störda av. Vi kommer naturligtvis att redovisa våra slutsatser i kommande motioner.

Regeringens miljöproposition svarar alltså inte mot de förväntningar som regeringen själv har väckt. Innehållet är förvånansvärt tunt med tanke på det gedigna underlagsmaterialet. Det finns en bra redovisning i propositionen av vad som har gjorts. Regeringen är däremot ganska tomhänt inför framtiden, inför vår gemensamma framtid.

Ett allvarligt hot mot miljön är den uteblivna ekonomiska tillväxten. Den är ju i Sverige ett resultat av en misslyckad socialdemokratisk politik. Pengarna räckte tydligen inte till i kampen mot miljöförstöringen. På en punkt kommer propositionen att leda till ökad sysselsättning. Det gäller sysselsättningen bland statliga utredare och i viss mån i den svenska pappersindustrin. Men det var kanske inte i första hand de förväntningarna vi fick när regeringen talade om sin kommande proposition.

I propositionen ger regeringen sin egen majoritet i miljöskyddskommittén bakläxa. Det är litet grand ett rosornas miljökrig, och det har i praktiken framtvingats av oppositionen. Samtliga andra partier i utredningen ville gå längre i arbetet med att samordna miljölagarna. Det hade varit ohållbart att fortsätta att bromsa, eftersom en majoritet i riksdagen stod bakom ett mer ambitiöst reformprogram.

Regeringen nonchalerar i propositionen riksdagens krav på en samlad aktionsplan mot buller. Trafikbullerutredningens förslag från 1974 framstår fortfarande som radikalt och återstår i praktiken att genomföra.

Jag skulle vilja rikta en fråga till Birgitta Dahl. Hur kommer riksdagens beställning av en samlad aktionsplan mot buller att effektueras? Det framgår inte av de delar av propositionen som jag har hunnit forcera – det handlar ju om tusentals sidor, och mycket spännande läsning återstår fortfarande.

Bullret är en del av priset för vår materiella standard, kanske tydligare förknippat med materiell standard än någon annan form av miljöförstöring. Det gäller trafiken, elektroniska ljudalstrare av olika slag, felkonstruerade billarm – för att ta något som vi ofta upplever som buller – en hel del leksaker för barn, vapen naturligtvis, ventilationssystem och produktionsprocesser. Bullernivån har ständigt stigit i samhället i modern tid. Buller har en unik egenskap som miljöfaktor från politiska utgångspunkter. Om orsakerna upphör försvinner omedelbart eller åtminstone med ljudets hastighet de fysikaliska effekterna. Det blir tyst. "Vad skönt, han höll tyst en stund."

Effekterna av luftföroreningar, vattenföroreningar, giftspridning och exploatering av naturen består, men bullret upphör omedelbart. Det borde alltså vara det tacksammaste området inom miljöpolitiken att ge sig på, men där är regeringen i stort sett tomhänt. Det är riksdagen som driver på, och det kommer riksdagen att göra även i fortsättningen när det gäller miljöpoli-

tiken, i synnerhet när regeringen har kommit med en proposition som inte svarar mot de förväntningar som regeringen själv har skapat.

Anf. 5 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Jag har begärt ordet endast för att ställa tre frågor till miljöministern.

Den första frågan var min partivän Sören Norrby inne på. Är det rimligt att samla alla miljöfrågor till en stor proposition vart tredje år på det sätt som vi gör? Har riksdagen rimlig tid att behandla de frågorna? Blir de över huvud taget seriöst behandlade som de skulle bli om man spred ut dem mer i tiden? Det var min första fråga.

Min andra fråga till miljöministern är: Vad har miljöministern för syn på ekonomiska styrmedel? Jag har diskuterat ekonomiska styrmedel med miljöministern här i kammaren i många år. Vi har talat om miljöavgifter och annat. De första åren sade miljöministern: Nej, miljöavgifter skall vi inte ha. De ger industrin och företagen möjlighet att köpa sig fria från ansvar.

Så kom den glädjande omsvängningen, och miljöavgiftsutredningen tillsattes. Miljöavgiftsutredningen har därefter lämnat en rad bra förslag. Några förslag ifrån delbetänkandet har tagits in i skatteuppgörelsen, men det fanns också en rad mycket bra förslag i slutbetänkandet. Såvitt jag förstår är det mycket få av dem som framförs i miljöpropositionen.

Då är min fråga om miljöministern nu än en gång har ändrat uppfattning. Är ekonomiska styrmedel någonting som inte längre skall användas mer än i undantagsfall i miljöpolitiken? Jag tror att det är en viktig fråga att få svar på innan vi går in i förarbetet med våra motioner och den diskussion som skall föras i anslutning till propositionen.

Min tredje och sista fråga, fru talman, gäller naturvården. När jag lyssnade till miljöministern i TV i går visade hon, det sista hon gjorde, upp den här vackra boken. Ja, den är vacker och fin, och den är värd att studera. Det tycker jag också. Det var bra att det kom fram. Men vi måste också titta på vad som står där. Det är mycket som är bra, och där står mycket som är vackert. Jag har tagit med den boken hit fram för att läsa litet om vad miljöministern säger om naturvården: "För att uppnå målsättningarna i naturvårdsarbetet krävs bl.a. att målen konkretiseras för att säkra de hotade och sårbara arternas fortlevnad i syfte att bevara den biologiska mångfalden."

Det står mycket annat vackert också. Men undangömt någonstans i texten minskar miljöministern anslaget för inköp av mark för naturvård från 100 miljoner till 80 miljoner. På de första sidorna står det om de nya satsningar som miljöministern vill göra, men längre bak står det om en minskning på 20 miljoner. Är det ett exempel på socialdemokratisk etik när man behandlar budgetfrågor? Hur skall man kunna bevara den mångfald som miljöministern talar om, när man samtidigt sänker anslaget?

Anf. 6 KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Riksdagen har åter efter tre år fått en stor miljöproposition att behandla. Jag misstänker att situationen det här året är jämförbar med den för tre år sedan och att regeringen har varit alltför försiktig i förhållande till riksdagens ambitioner.

Det är min förhoppning att vi skall kunna förbättra den här miljöpropositionen väsentligt vid behandlingen i jordbruksutskottet och i riksdagen. Man anger i propositionen att vi är inne i ett nytt skede. Jag ansluter mig till den uppfattningen. Det är däremot ganska litet i själva förslaget som tyder på att regeringen har insett vad man själv säger. Man har inte förmått samla sig till ett helhetsgrepp, utan det är fortfarande mest enskildheter, spridda städintressen och städåtgärder som man föreslår.

Annika Åhnberg, som inledde debatten, frågade efter några utgångspunkter för arbetet med miljöpolitiken här i riksdagen. Jag vill gärna upprepa några av de saker som vi föreslog i vår partimotion under allmänna motionstiden. En första utgångspunkt måste vara att sträva efter att sluta kretsloppen så att vi inte bara tär på naturresurserna och flyttar dem i ett linjärt förlopp till soptippen, havet eller luften. I detta avseende är naturligtvis de förslag som läggs fram på avfallsområdet otillräckliga.

I detta avseende är det också otillräckligt att man inte i högre grad kontrollerar exempelvis kvävet. Personligen är jag besviken över att det inte finns konkreta förslag om att fånga upp kväve i våtmarker, som fungerar som naturliga kvävefällor på kvävets väg från landet till vattnet. Detta är något den statliga utredningen Miljödelegation västra Skåne faktiskt har förberett. Ett ordentligt stöd på detta område skulle vara ett billigt sätt att få undan mycket av det kväve som vi inte vill skall spridas ut i havet.

Från denna synpunkt är också diskussionen om koldioxiden och klimatförändringarna intressant. Jag tog med intresse del av de nya siffror som kom fram i slutet av förra månden, efter det att trepartiöverläggningarna om energipolitiken och klimatpåverkan hade avslutats. Dessa siffror har inte ökat under de senaste åren, och det är glädjande, eftersom det visar att det beslut vi 1988 fattade i riksdagen var realistiskt; det har ibland kritiserats för att vara orealistiskt.

Om den politik som centerpartiet driver, med en ökad satsning på biobränslen i ett tidigare skede, hade vunnit större gehör, så hade vi uppnått detta mycket tidigare. Nu har vi kommit överens om betydande och förståndiga åtgärder, som jag hoppas skall garantera att detta på sikt kan uppnås. Tyvärr är det litet för sent, men bättre sent än aldrig.

Den andra viktiga principen för att klara miljöfrågorna är att satsa på en hushållande och miljöbevarande samhällsstruktur, som undanröjer onödiga miljöbelastningar, t.ex. sådana som uppkommer genom trafiken. Här strider naturligtvis socialdemokratisk trafikpolitik, med satsningar på stora motorvägar runt storstadsområdena, en Öresundsbro, etc., mot de ambitioner som vi har, nämligen ett decentraliserat samhälle med en utbyggnad av infrastrukturen framför allt i de glesbefolkade områdena.

En tredje princip måste vara att vi skall påverka människors livsstil så att människor själva får ta ett ökat ansvar för miljön. Det är klart att vi politiker, vi som sitter här i riksdagen och de som sitter i regeringen, har ett avgörande inflytande på detta genom att vi anger riktlinjer, t.ex. genom ekonomiska styrmedel. Även om marknadsekonomin i dag bejublas från de flesta håll – långt in i socialistiska partier – är den ändå inte fullständig, utan den måste kompletteras med en del signaler, t.ex. miljösignaler. Det är då en besvikelse att man inte i propositionen följer upp miljöavgiftsutredningens förslag för

att på så sätt ytterligare en bit hjälpa människor – det gäller både oss som privatpersoner och människor som sitter i ledningen för de stora företagen. Vi måste få signaler och veta vad det är vi skall göra.

En fjärde princip är det globala miljöansvaret. Jag vill i det sammanhanget gärna säga att beskrivningen och texten i propositionen i stor utsträckning är positiv. Å andra sidan kan jag samtidigt uttrycka en besvikelse över att man inte, som vi har försökt, har gått in för att arbeta för en global miljöfond så att internationella organ därigenom har något att sätta in, resurser att ta av när det behövs. Var har t.ex. det förslag om en internationell luftvårdsfond som riksdagen ett par gånger har fattat beslut om blivit av? Sådana krav följs inte upp. Däremot talas det om problemen och om hur man mera allmänt skall åtgärda dem. Men de konkreta åtgärderna saknas.

Anf. 7 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Den politiska plattform som det socialdemokratiska partiet för några veckor sedan antog avslutas med orden: Socialdemokratin inbjuder alla goda krafter i politik och arbetsliv, forskningssamfund och miljörörelser, till gemensamma insatser för en god livsmiljö. Tillsammans kan vi göra Sverige till ett föregångsland i miljöpolitiken, till gagn för vårt land och det globala miljöarbetet. Sverige kan och skall spela en pådrivande roll i det internationella miljöarbetet. Miljön är vårt gemensamma ansvar.

Jag vill, fru talman, för min del inleda den här debatten med det anslaget. Vi har mycket medvetet valt att på den här punkten söka samling, eftersom detta, tillsammans med fredsfrågorna, är den stora överlevnadsfrågan för mänskligheten. Jag tycker att vår debatt här, liksom den kommande behandlingen av miljöpropositionen i riksdagen, bör präglas av detta synsätt.

Lars Ernestam frågade varför regeringen väljer att en gång vart tredje år presentera ett så väldigt dokument. Man kan, också sett ur taktisk synpunkt för regeringen, diskutera om detta är bra. Vi skulle kunna lägga fram 20 propositioner och så att säga ta hem respekten för delförslagen var för sig. Vi ser det som ett sätt att samlat redovisa de insatser som Sverige gör gentemot de åtaganden vi har i förhållande till Brundtlandkommissionens principer och inför 1992 års globala miljökonferens. Det är även för regeringen ett mödosamt arbete, men vi har hittills ansett att det har stora fördelar att kunna ge en sådan här samlad redovisning, och vi har därför valt att göra det.

Det är trots detta så, att den här propositionen inte räcker för att ge en fullständig bild av de förslag som regeringen förelägger riksdagen i syfte att förbättra miljön. Här läggs riktlinjerna och målen fast. Vi inbjuder också riksdagen att anta riktlinjer för arbetet på fem centrala områden. Här läggs en rad förslag fram. Men därutöver lägger vi fram förslag i andra propositioner.

I samband med skatteomläggningen förra året genomförde vi som första land i världen ett omfattande system för miljöavgifter på utsläpp av svavel, koldioxid och kvävedioxid.

I finansplanen i år lägger regeringen fast att omsorgen om miljön är en av huvuduppgifterna för den ekonomiska politiken.

I den s.k. tillväxtpropositionen, som lades fram häromdagen, redovisades

de förslag för en omställning av storstädernas trafikmiljö och av infrastrukturen i trafiken – en satsning på 100 miljarder på framför allt kollektivtrafik och järnväg – som ursprungligen initierades av miljödepartementet som ett led i vårt arbete att driva på arbetet i hela regeringskansliet. Det var Göteborgsprojektet som så att säga var pionjären i fråga om att peka på storstädernas behov av satsningar.

I morgon kommer regeringen att presentera den energipolitiska propositionen, där vi redovisar vad som konkret behöver göras när det gäller omställningen av energipolitiken i miljövänlig riktning.

För ett år sedan redovisade regeringen propositionen om livsmedelspolitiken, som är ytterligare ett exempel på att själva genomförandet – enligt principen att varje fackminister, Annika Åhnberg, skall vara miljöminister på sitt område – sker i en rad propositioner utöver den proposition som vi nu behandlar. När vi diskuterar miljöpolitiken är det mycket viktigt att vi håller i minnet att genomförandet så att säga sker brett.

Det finns också i den miljöpolitiska propositionen ett resonemang om sambandet mellan miljöpolitik och handelspolitik. Men i de handelsförhandlingar vi för, vare sig vi talar om GATT, EG-förhandlingarna eller diskussionerna inom OECD, är självfallet den fråga Annika Åhnberg tog upp, nämligen den som gäller möjligheterna att förändra handelspolitiken så att harmoniseringen kan ske på miljöns villkor, ett centralt tema som Sverige driver.

Riktlinjerna för miljöpolitiken utgår från några mycket viktiga och grundläggande mål. Vi har nu tagit steget från reparerande, utsläppsrelaterade mål och insatser till insatser som utgår från vad som krävs av omsorg om hälsa och miljö. I miljöpropositionen står: Målet är att skydda människors hälsa, att bevara den biologiska mångfalden, att hushålla med naturens resurser så att de kan brukas långsiktigt och att bevara natur och kulturlandskapet.

I den politiska plattformen uttrycks det med orden: God miljö handlar om människans möjligheter till ett gott liv och om respekt för naturens kretslopp. Det handlar om en ansvarsfull hushållning med gemensamma resurser och om solidaritet med jordens fattiga och med kommande generationer. Det kräver personligt ansvarstagande, nationell samling och internationell samverkan.

Det är naturligtvis från de utgångspunkterna man skall se förslagen på alla de områden som här behandlas. Jag hoppas också att vi skall få en konstruktiv diskussion i riksdagen under vårens behandling av miljöpolitiken.

Jag skall här ta upp några av de frågor som de olika partiföreträdarna har riktat till mig, och jag börjar med frågan om ekonomiska styrmedel och hur vi ser på sådana.

Vi ser på ekonomiska styrmedel på samma sätt som vi ser på andra hjälpmedel i miljöpolitiken, som verkningsfulla medel i arbetet för en bättre miljö men inte som något som ensamt, utan samband med andra insatser, kan lösa problemen. Vi var, som jag nyss sade, först med att införa ekonomiska styrmedel, miljöavgifter, i stor skala bl.a. när det gäller koldioxid. Vi går i den här propositionen och i en kommande proposition vidare på flera punkter, t.ex. när det gäller att införa miljöklasser på alla bilar.

Vi håller på flera områden öppet. Det är egentligen bara på två områden

som vi inte nu har sagt ja till MIAs förslag utan valt en annan väg. Det ena området är massaindustrins klorutsläpp. Bakgrunden till detta är mycket enkel och klar. Vi har, precis som när det gällde CFC, freoner, för tre år sedan, valt att gå direkt på en sådan skärpning av utsläppskraven att man före sekelskiftet skall komma ner till ofarliga nivåer. Vi har under de gångna tre åren meddelat nya villkor för samtliga anläggningar, och detta har tvingat fram en minskning av utsläppen med 60–70 %. Vi skall nu med en ny omprövningsomgång se till att industrin före sekelskiftet kommer ner till ofarliga nivåer. I det här fallet är det så klart och tydligt att det krävs att man snabbt kommer ner till ofarliga nivåer, att vi inte vill välja vägen att låta industrin fortsätta sin verksamhet med nuvarande utsläppsnivåer och i stället betala en avgift för de utsläpp som sker.

Ett annat område gäller klorerade lösningsmedel. Även där går vi in för en direkt avveckling, som är snabbare än den som har föreslagits av myndigheterna, i stället för att satsa på en avgift. Vi anser nämligen att de klorerade lösningsmedlen är så farliga att det dessutom är nödvändigt att avveckla dem samtidigt med att CFC-avvecklingen fullföljs, så att vi inte försätts i den situationen att CFC ersätts med klorerade lösningsmedel, som också är farliga.

När det gäller trafiken och möjligheterna att ingripa mot trafikens miljöpåverkan är det alldeles fel att säga att vi villkorar avgaskraven i Sverige av vad som händer i EG.

Vi säger att vi skall ta nästa steg senast år 1996, och det skall tas. Det skall helst ske i samarbete med hela EFTA och EG, men det skall tas. Varför skall det helst ske i samarbete med EFTA och EG? Jo, därför att det utan varje tvivel är bäst för miljön i Sverige och i Europa och även när det gäller koldioxidutsläppen i ett globalt perspektiv.

För ett år sedan såg det ut som om det skulle ta mycket lång tid att få EG att skärpa bilavgaskraven. Då var Sverige praktiskt taget ensamt i Europa om de avgaskrav som vi införde 1989. Strax före jul fattade EG det avgörande beslutet att börja tillämpa avgaskrav som liknar våra. De är inte fullt lika bra, men nästan. Då hävde man också den frysning som tidigare funnits och som innebär att man sade att inte förrän tidigast 1998 är vi beredda att ta ytterligare steg. Den frysningen hävdes. Genom alla de diskussioner som jag och andra har fört med EG vet vi att vi har anledning att vara optimistiska när det gäller möjligheterna att få ett gemensamt beslut om federala amerikanska avgaskrav någon gång till 1995, 1996.

Det är självfallet bäst för miljön om ett sådant beslut fattas av regeringar som omfattar länder med sammanlagt 320 miljoner människor, om man talar om EG, och 350 miljoner om man talar om både EG och EFTA, jämfört med de 8,5 miljoner som bor i Sverige. Detsamma gäller från en ensidigt svensk synpunkt.

70, 80 och kanske upp till 90 % av nedfallen av svavel, kväve och kvicksilver i Sverige kommer utifrån. När det gäller att bekämpa våra egna miljöproblem är det självfallet också bäst om vi kan nå beslut i samråd. För mig är ett av de viktigaste skälen till att Sverige mycket aktivt skall delta i det europeiska samarbetet att vi kan få många att gemensamt ställa upp för hårda miljökrav som driver utvecklingen framåt.

För att snabbt nå effekt i Sverige inför vi miljöklasser på alla fordon. Den lägsta klassen motsvarar de nuvarande svenska kraven. Den därpå följande klassen motsvarar de kommande federala amerikanska kraven, och den högsta de kommande kaliforniska kraven. Detta är en signal som inte bara går ut till konsumenter. Det innebär också att bilindustrin, som tillverkar varianter av alla sina modeller för de olika marknaderna, i Sverige skall saluföra den bästa varianten, den som motsvarar de kaliforniska kraven. Det här är en utomordentligt bra metod för att på en gång kunna driva på i hela Europa och också se till att vi här i Sverige tillämpar mycket avancerad teknologi och går före.

Jag tror att det framför allt var Ivar Virgin som hade mycket att säga när det gällde att tala illa om Sverige och vår roll i det internationella arbetet. Jag vill därför göra Ivar Virgin uppmärksam på rapporten Environmental Indicators, som publicerades av OECD för ett par veckor sedan. Rapporten redovisar mätbara faktorer på hur vi står oss inom de olika OECD-länderna när det gäller miljöarbetet. Det framgår helt klart av denna rapport att Sverige är det OECD-land som utan konkurrens har minskat sina koldioxidutsläpp mest sedan 1971, med 21 %. Detta kan jämföras med att Norge har ökat sina utsläpp med 21 %, Danmark med 5, Finland med 23, Nya Zeeland med 56, Japan med 25, USA med 19 och Canada med 32.

Koldioxidutsläppen per invånare ligger i Sverige på en nivå som är väsentligt lägre än i många andra stora industriländer. När det gäller svavelutsläppen ligger Sverige på andra plats efter Frankrike. Vi har minskat dem med 62 %. När det gäller svaveldioxidutsläpp per invånare ligger Sverige på hälften av genomsnittet för OECD-länderna. Beträffande kväveoxidutsläppen har de flesta OECD-länder ökat sina utsläpp under perioden 1970–1987 väsentligt mer än Sverige. Det här är ett område där alla länder har problem, framför allt på grund av trafikutvecklingen, men även här ligger Sverige väsentligt under genomsnittet, också när det gäller utsläpp per invånare. Detta gäller trots att vi har tung industri, kallt klimat, långa transportavstånd och många bilar per invånare.

Jag skulle kunna fortsätta min uppräkning. Sverige kommer självfallet att fortsätta att driva på internationellt både genom vårt eget exempel och med förslag om hur vi skall gå vidare. Låt mig i detta sammanhang ta upp de två områden där det kan sägas att vi kan ha problem.

Det ena området är kväveoxidutsläppen. Riksdagen har fastställt att vi som nationellt mål skall ha en 30-procentig reduktion till år 1995. Vi binds av ett internationellt åtagande, där vi frivilligt tillsammans med elva andra länder har åtagit oss en 30-procentig minskning till år 1998. Vi kommer inte att klara målet 1995 på grund av utvecklingen på trafikområdet. Däremot kommer vi med de förslag som vi redovisar i den här propositionen på trafik-, energi- och industrisidan att klara vårt internationella åtagande.

Beträffande koldioxidutsläppen vill jag först rätta till ett missförstånd som har uppstått och som jag senast hörde på Lunchekot. Det som kan verka motsägelsefullt i propositionen sammanhänger med att vi på en sida ordagrant redovisar vad som står i trepartiuppgörelsen. Där fanns bedömningen att det sannolikt skulle vara svårt att åstadkomma en omedelbar frysning.

Under de första åren av denna period ansågs det finnas risk för att man skulle hamna på en nivå som är högre än 1988 års nivå.

Det är riktigt att enligt uppgifter som därefter har publicerats har utsläppen under åren därefter varit lägre. Under 1988 och 1989 berodde det på den osedvanligt höga temperaturen i kombination med ett mycket stort vattenflöde och mycket god vattenkraftstillgång. När man gör sådana här bedömningar brukar man temperaturkorrigera dem, dvs. återföra dem till vad som motsvarar ett normalår. Om man gör det får man dess värre inte ett lika glädjande resultat.

Minskningen under 1990 berodde på att den socialdemokratiska regeringen för ett år sedan vidtog den mycket impopulära åtgärden att kraftigt höja skatten på bensin. Det ledde till att vi redan före Gulfkrisen kunde konstatera att den årliga ökningen av koldioxidutsläppen från vägtrafiken på 4–5 % hade brutits, och vi fick i stället se en minskning.

Dessa beslut var moderaterna minsann inte med om att fatta. Ni gjorde tvärtom ert bästa för att mobilisera missnöjesröster bland dem som ogillade bensinskattehöjningen. Ni har aldrig vare sig redovisat egna förslag eller medverkat vid andras impopulära beslut för att åstadkomma den nödvändiga långsiktiga minskningen av våra egna koldioxidutsläpp.

Sverige verkar i det internationella arbetet för att vi när det gäller koldioxidutsläppen skall nå ned till sådana nivåer per capita i varje enskilt land som motsvarar de kritiska belastningsgränserna i naturen. Det innebär en mycket betydande minskning långsiktigt för Sveriges del. Men det innebär självfallet mycket större minskningar för de länder i vår omvärld som har dubbelt så höga utsläpp per person i dag, därför att de inte redan har genomfört den kraftfulla minskning som vi har klarat av och som är mer än 35 %.

Fru talman! Till sist vill jag ta upp naturvården. Den minskning på 20 milj.kr. som redovisas i propositionen är det sparbeting som miljödepartement fick i höstens omfattande sparpaket. Ingen är glad över det, sett isolerat. I jämförelse med vad som behövde sparas på andra områden och med de resurser som den socialdemokratiska regeringen har mobiliserat totalt på miljöomställningen i samhället, som är mer än 10 miljarder kronor om året varje år under 1990-talet om man ser till de samlade förslagen, är detta naturligtvis fortfarande ett bevis för att vi prioriterar miljövården. Det skall också ställas i relation till att vi i samma proposition redovisar 178 milj.kr. i friska pengar enbart till naturvården.

Fru talman! Miljöpolitiken kommer att innebära att vi alla ställs inför uppgiften att göra uppoffringar och ansträngningar och att samarbeta för att kunna vända utvecklingen så att vårt sätt att leva och arbeta blir resurshushållande och miljövänligt. Därigenom kan vi säkra den tillväxt som är nödvändig för arbete och välfärd utan att som hittills förstöra gemensamma resurser och naturen.

Anf. 8 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! När man lyssnar till Birgitta Dahl låter allt så bra. Jag vill dock peka på ett par saker som visar att miljöpolitiken fortfarande förefaller att komma till efteråt. Det har i och för sig blivit bättre under årens lopp, men

fortfarande är det i väsentliga avseenden något som man lägger på efteråt när man har bedrivit den politik man vill föra i övrigt.

Ta t.ex. resonemanget när det gäller strukturinvesteringar i storstäderna. Man satsar, bl.a. via storstadsförhandlarna, pengar på strukturinvesteringar i storstäderna. En stor del av dessa pengar går till billeder, framför allt tunnlar. Varför bygger man dem? Birgitta Dahls kollega Georg Andersson är primus motor för mycket av detta. Orsaken är naturligtvis att vi har en trafiktillväxt, som i storstadsregionerna, om ingenting görs, kommer att öka med 20–25 % fram till år 2000. Vart skall de bilarna ta vägen? De behöver naturligtvis någonstans att köra. Därför byggs tunnlar och nya trafikleder.

Detta leder kontinuerligt till ökade utsläpp. Även om vi hänger på katalysatorer på alla de nya bilarna, påverkas inte koldioxidutsläppen. De kommer i alla fall att öka med 20–25 %.

Investeringarna i billeder och tunnlar är direkt kontraproduktiva. De motverkar syftet att få en bätte miljö och föra en bättre miljöpolitik. Pengarna borde i stället användas för att rusta upp kollektivtrafiken och göra det möjligt för de personer som tar bilen att i stället åka kollektivt. Först då skulle vi kunna komma någonvart. Då skulle vi ha integrerat miljöpolitiken.

Om vi skötte det här ordentligt skulle vi inte behöva ha någon separat miljöproposition. Miljöpolitiken skulle drivas inom varje departement och inom varje utskott och integreras i den vanliga politiken.

Sedan kommer jag till frågan om ekonomiska styrmedel. Man kan mycket väl införa en avgift på klorerade organiska ämnen och dessutom förbjuda organiska lösningsmedel, någonting som jag tycker är riktigt. Det ena utesluter inte det andra, utan vi kan vidta båda dessa åtgärder samtidigt. Varför inte, Birgitta Dahl, införa en avgift på klorerade organiska ämnen? Det gäller att föreslå dessa åtgärder i dag och inte hänvisa till vad som eventuellt kommer att hända år 1995.

Anf. 9 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag tycker att vi delvis har fått en sådan diskussion som jag efterlyste i mitt inledningsanförande, en diskussion som ger öppningar i stället för låsningar. Men ändå har debatten i hög grad påmint om en konventionell riksdagsdebatt, där man föredrar att lyfta fram sig själv och slå sig för bröstet. Jag hade hoppats på mer av denna öppnare debatt, men jag skall just nu inte hänga upp mig mer på det.

Jag är litet besviken över att inte någon av debattörerna – inte heller miljöministern – har tagit upp någonting av det jag sade om relationen mellan makt och miljö, framför allt frågan om ökade möjligheter för fackligt förtroendevalda att agera när det gäller såväl den yttre som den inre miljön.

För att karaktärisera hur vi i allmänhet känner oss inför miljöproblemen i samhället skulle jag vilja säga att det finns en känsla av kollektiv maktlöshet. Vi är alla indragna i strukturer som vi som enskilda individer har mycket svårt att påverka. Det måste vara ett mål för oss som politiker att utforma lagar och regelsystem som kan vända den kollektiva maktlösheten till ett kollektivt ansvarstagande, som öppnar vägarna för människor att verkligen ta ansvar för miljön. Jag saknar fortfarande en diskussion om hur det skall möjliggöras.

I fråga om kvävedioxiderna säger nu miljöministern – och det innebär en annan framtoning än den som finns i propositionen – att vi inte kommer att nå målen och att det beror på trafiken. Det är också uppenbart att de åtgärder som föreslås i propositionen är otillräckliga för att vi skall nå målen. Miljöministern säger att det gäller på kort sikt, men tyvärr kommer vi inte heller att nå miljömålet på lång sikt, om vi inte på ett helt annat sätt för en helhetspolitik när det gäller trafiken och satsar ännu mer både på kollektivtrafiken och på utveckling av alternativa bränslen.

När det gäller livsmedelspolitiken och ansvaret för miljön på olika sektorsområden delar jag uppfattningen att varje minister skall vara miljöminister på sitt område. Men fortfarande är det här för mycket av ord och för litet av handling. Den nya livsmedelspolitik som vi beslutade om förra våren var nödvändig av många skäl. Men jag tror inte att man skall ha illusionen att den politiken med någon sorts automatik leder till så mycket bättre miljö inom jordbruket. Det krävs andra satsningar och, som vi framhöll redan förra året, en helt annan omfattning av den landskapsvårdande ersättning som nu införs, om vi inte i stället skall få en utveckling med fortsatt hög intensitet inom en del av jordbruket och en nedläggning av jordbruket i de delar av landet där vi helst vill bevara det.

I fråga om miljöavgiften redovisar miljöministern att man går en annan väg. Innan jag definitivt tar ställning i denna fråga vill jag mer noggrant läsa igenom propositionen på de punkterna, men så här preliminärt känner jag fortfarande denna besvikelse, och jag delar Claes Roxberghs uppfattning att det går att kombinera dessa åtgärder. Framför allt är jag besviken över . . .

Anf. 10 FÖRSTE VICE TALMANNEN:
Den medgivna taletiden är tyvärr slut.

Anf. 11 KARL ERIK OLSSON (c):
Fru talman! Vi för ju nu en debatt om denna miljöproposition, som i dag är tämligen välkänd efter ett stort antal presskonferenser i går. I och för sig hade det varit intressant om man haft en annan variant. Om vi hade haft den primära debatten i kammaren, skulle det kanske ha kommit hit intresserade lyssnare utifrån. Nu för vi en debatt som vi väl i huvudsak bara underhåller oss själva med.

Birgitta Dahl inbjuder till samling kring miljöfrågorna, och det tycker jag i grunden är vällovligt. Jag är en vänlig själ, som har svårt att bli arg på mina politiska motståndare, och därför är jag inte särskilt brutal. Men jag noterade att Birgitta Dahl citerade den vackra meningen i det grå stycket på s. 11, där det talas om hälsa, mångfald och hushållning. Det här låter ju så bra – attityden är den rätta, och på den punkten är vi överens. Men sedan blir det den gamla vanliga miljöpolitiken, en bit-för-bit-politik. Det krävs att vi tar ytterligare ett rejält steg för att vi skall få ett helhetsgrepp.

Samtidigt har jag uppfattat Birgitta Dahl så, att om vi i riksdagen lägger fram förslag till förbättringar, så skall varken Birgitta Dahl eller de socialdemokratiska ledamöterna sätta sig på tvären. Vi skall alltså i denna atmosfär av samarbete, som miljöministern har antytt, kunna göra det hela bättre.

Jag vill än en gång understryka att jag inte ser ekonomiska styrmedel som

ett universalredskap, men jag tror att det är viktigt att vi har detta med när det gäller att påverka attityder i samhället, konsumtionsmönster och människors livsstil. Detta är de signaler som vi har lättast att få ut i ett samhälle som präglas av marknadsekonomin.

På trafikområdet är det naturligtvis motstridiga signaler. Det är möjligt att miljöministern har den rätta ambitionen, men jag är helt på det klara med att andra i regeringen har en annan ambition.

Birgitta Dahl säger vidare: Låt oss få med EG! Men är det säkert att man i EG går fortare fram därför att vi stannar upp och väntar? Skulle vi inte på ett effektivare sätt driva på utvecklingen inom EG om vi gick före och blev ett föredöme, som miljöministern sade i sitt inlägg?

Anf. 12 SÖREN NORRBY (fp):

Fru talman! Debatten här tyder på att man lätt kan karakterisera miljöpropositionen med orden "spridda skurar". Men det förhållandet att det är de många små utsläppen som nu är ett allvarligt problem får inte hindra de stora tagen i miljöpolitiken. De stora tagen får vi tydligen ta gemensamt i samband med riksdagsbehandlingen av denna proposition. Denna behandling blir oerhört komprimerad, och det underlättar kanske inte strävandena att hitta de gemensamma plattformar som jag ändå tror finns på många väsentliga punkter.

Birgitta Dahl sade att vi i Sverige var först med ekonomiska styrmedel och att vi nu går vidare, varefter hon säger att vi i stället för ekonomiska styrmedel skall använda det och det och det. Ekonomiska styrmedel är ett komplement till andra styrmedel, inte ett alternativ. Det går att, även på de områden som Birgitta Dahl angav, kombinera ekonomiska styrmedel med andra styrmedel. Miljön får aldrig bli en kostnadsfri avstjälpningsplats för olika typer av föroreningar.

Vi i folkpartiet, som redan år 1968 drog upp riktlinjer för användning av t.ex. skattesystemet som ett miljöpolitiskt instrument, är nu glada för att andra partier successivt har anslutit sig till vår linje. Vi är ledsna över att socialdemokraterna i denna proposition litet grand har tappat tempot.

Just när det gäller frågan om förvärv av värdefulla naturområden förhåller det sig så, vilket Birgitta Dahl bekräftade, att anslaget enligt propositionsförslaget under det första året minskas med 20 milj.kr. Det innebär att detta besparingsbeting kan medföra att vi måste riva upp ingångna avtal om inköp av värdefulla urskogsområden och att vi kanske inte kan stoppa avverkningar på vissa håll. Det är inte besparingar som behövs på detta område, utan det behövs väsentligt mer pengar. Vi har här ett ansvar för kommande generationer som är oerhört stort.

Birgitta Dahl kommenterade inte frågan om buller. Buller karakteriseras som "icke önskat ljud". Om jag skall använda den definitionen vill jag säga att ett "icke önskat ljud" här i kammaren är Birgitta Dahls ord om att regeringen nonchalerar kravet från riksdagen om en skyndsam aktionsplan mot buller.

På det viktiga och dominerande trafikområdet kommer vi i folkpartiet liberalerna att väva ihop det som står i miljöpropositionen och tillväxtpropositionen och komma med konstruktiva alternativ och idéer på den punkten.

Anf. 13 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Birgitta Dahl talar om gemensamma insatser. Det låter bra, men det måste ändå vara viktigt för den politiska oppositionen att få kritisera regeringen på punkter där denna sviker viktiga miljömål. Jag vill påminna Birgitta Dahl om att hon för inte så länge sedan här i kammaren kallade koldioxidtaket för ett "stolligt miljömål". I propositionen föreslår hon att vi skall överge det målet. Det är enligt min mening inte acceptabelt att vi ökar våra utsläpp i mitten på 1990-talet. Jag tycker att detta uttrycks väl av EGs miljöminister, som säger: "Det vore högst olyckligt om Sverige river upp sitt koldioxidbeslut. Om inte Sverige som ett rikt land klarar det miljömålet, förlorar vi en verklig förebild."

Birgitta Dahl gjorde en analys av hur mycket vi har minskat våra koldioxidutsläpp under 1980-talet. Det är riktigt att vi dragit ned våra koldioxidutsläpp ganska kraftigt. Men det råkar samtidigt bli ett skryt över den svenska kärnkraften, och det kanske inte riktigt var meningen.

När det gäller möjligheterna att temperaturkorrigera dessa siffror tror jag att det föreligger betydande problem. Samtidigt som vi ökar förbrukningen av bränsle i våra bostäder, kanske trafiken minskar. Jag tror att det i själva verket är svårt att göra den här typen av temperaturkorrigeringar. Riksdagens beslut handlade inte heller om det, utan det handlade om faktiska utsläpp.

I detta sammanhang talas nästan uteslutande om trafiken. Det är ganska egendomligt när två tredjedelar av koldioxidutsläppen ändå härrör från andra källor. Det vore rimligt att arbeta med övergången från fossilbränslen till biobränslen, kanske öka sopförbränningen och se till att soporna har en karaktär som gör att de närmar sig biobränslen.

Fru talman! Jag tycker att det rimliga är att vi ställer upp på Torontokonferensens krav att minska koldioxidutsläppen mellan åren 1987 och 2005 med 20 %.

Anf. 14 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Jag skall börja med att kommentera vad Ivar Virgin senast sade. Jag kallade det av moderaterna formulerade miljömålet stolligt, därför att det till sin metod helt enkelt överensstämmer med det forskarna säger eller resultaten av de internationella konferenser och förhandlingar som vi deltar i. Det är, om det inte råder alldeles unika förutsättningar, omöjligt att klara en tvärfrysning. Vad det talas om i alla sammanhang är att man så snabbt som möjligt skall böja den hittills uppåtgående kurvan nedåt.

Sverige har, trots en mycket stor ökning av trafiken, lyckats minska koldioxidutsläppen mycket kraftigt. Vi tänker bevara en mycket hög ambitionsnivå vad gäller den samlade klimatpåverkan. Den strategi som vi nu förelägger riksdagen och som ordagrant överensstämmer med den som vi kom överens med centern och folkpartiet liberalerna om är ett samlat klimatmål. Det innebär för det första att vi tillsammans med EFTA och EG skall verka för ett första steg som går ut på att vi inom hela EG- och EFTA området skall komma tillbaka till nuvarande nivå år 2000 för att därefter gemensamt kraftigt minska utsläppen. För detta har vi alltså en gemensam strategi som vi också försöker få med så viktiga länder som USA och Japan på.

För det andra skall målet omfatta alla klimatpåverkande gaser. Sverige har fortfarande den snabbaste avvecklingen av CFC. Det innebär att Sverige redan under 1990-talet kraftigt kommer att kunna minska sin samlade klimatpåverkan. Vi kommer att kunna både redovisa resultat och gå före med praktiska exempel, som andra länder kan använda sig av. Vi kommer också att kunna verka pådrivande internationellt.

Beträffande kväveoxidmålet erkänner jag att vi inte klarar ett med 30 % minskat utsläpp till år 1995 men väl, med de hårda insatser vi nu föreslår, till år 1998. Vad vi säkert vet att vi kan klara är det långsiktiga målet att till år 2010 komma ned till den nivå på utsläppen som hälsan och naturen kräver. Det är en mycket ambitiösare målsättning.

Av olika skäl är det trögt före i portgången. Men det långsiktiga och viktiga målet kommer vi att uppnå med våra samlade insatser på trafik-, energi- och industriområdena.

Beträffande bullerfrågorna, Sören Norrby, kan jag tala om att vi i propositionen lägger ett ansvar på varje enskild sektor att redovisa hur de skall klara att komma ned under naturvårdsverkets normer för hälsan. Det tror jag är ett mycket omfattande och viktigt arbete. En punkt som jag har en personlig och särskild kärlek till gäller frågan om rätten till tystnad i fjällen och i skärgården. På det området ges ett särskilt uppdrag till naturvårdsverket. Sören Norrby vet säkert att det är mycket dyrt att åstadkomma, inte rätt till tystnad i fjällen men väl tystnad i de storstäder där vi själva bor och lever. Det är därför ett tufft uppdrag som vi lägger på trafik- och samhällsuppbyggnadssektorn, när vi säger att de i princip skall uppnå dessa mål fram till sekelskiftet.

Västra Skåne-projektets förslag vad gäller våtmarker och kvävefällor tillgodoser vi på två sätt, Karl Erik Olsson. Dels gör vi det med det förslag som finns i propositionen om rätt för regeringen att utfärda generellt förbud mot markavvattning i vissa delar av Sverige, framför allt i södra och sydvästra Sverige, där det behövs av både naturvårds- och miljöskyddsskäl. Dels gör vi det genom att omställningsbidraget, som Karl Erik Olsson säkert vet, kan användas för återställande av våtmarker. Det bästa exemplet på ett sådant projekt är Hornborgasjöns restaurering enligt de nya principerna. Den restaureringen har vi tillfört friska pengar. På den punkten tror jag vi är överens.

I fråga om att ta ett helhetsgrepp vill jag säga följande: Den väg som regeringen faktiskt redan i höstas valde i samband med arbetet med lagstiftningskapitlet, dvs. innan kommittén var färdig med sitt principbetänkande, om jag nu får bekänna det för kammaren, var att föra all lagstiftning till en miljöbalk. Det gäller alltså inte bara skyddslagstiftning utan också naturvårdslagstiftning och lagstiftning om hushållning med naturens resurser. Det är särskilt viktigt att den lagstiftning som hanterar frågan om resurshushållning kommer med och blir en paraplylag, dvs. en övergripande lag. Vi är helt övertygade om att detta är det enda och rätta sättet att hantera dessa frågor. I sammanhanget är det också betydelsefullt att vi knyter kravet på miljökonsekvensbeskrivningar till naturresurslagen. Därmed gör vi miljökonsekvensbeskrivningar till nödvändiga inslag i samhällsplaneringen på ett mycket stort antal områden.

Fru talman! Det har tydligen uppstått en viss förvirring i frågan om ekonomiska styrmedel. På två punkter har vi sagt nej och gått på linjen direkt avveckling. Den avveckling vi föreslår skall ske i så snabb takt att de ekonomiska styrmedlen knappast hinner göra någon verkan. Naturvårdsverket har t.ex. föreslagit miljöavgifter på organiska lösningsmedel fr.o.m. 1995. Man föreslår vidare att det skall dröja in på 2000-talet innan de avvecklas. I propositionen föreslås att de skall vara avvecklade till 1995. Vi går alltså på en mycket tuffare linje och vill direkt ta bort det som är farligt. Detsamma gör vi beträffande skogsindustrins kloranvändning. Det gäller att snabbt genom en systematisk omprövning av villkoren få bort sådana utsläpp som utgör en risk för miljön och den naturliga balansen.

Karl Erik Olsson sade att vi hela tiden skall sträva mot att göra politiken bättre. Det är en inställning som jag kan dela. Men får jag påminna om att vi faktiskt måste betala för det som görs. Det kan låta litet gnetigt, men det är den verklighet som jag och mina kamrater i regeringen har levt med när vi har arbetat med denna proposition. Det var inte minst för att frigöra resurser för miljöpolitiken i vid bemärkelse – investeringarna i ny trafikstruktur och energistruktur t.ex. – som vi genomförde det mycket hårdhänta ekonomiska åtstramningspaketet förra året. Det ena syftet var att förhindra arbetslöshet på grund av ekonomisk kris, och det andra, inte underordnade utan jämställda, syftet var att möjliggöra den nödvändiga miljöomställningen.

Det borgerliga lägret har en sammanlagd brist på 50 miljarder kronor. Jag vet inte hur ni skall bära er åt för att betala ens 20 milj. kr. ytterligare för naturvården, något som också vi gärna skulle vilja göra.

Fru talman! Låt mig till sist påminna om en liten ruta som jag själv är skyldig till bland de många pratbubblorna. I den rutan står: Till kamp mot den mentala försurningen. Jag vill skicka med de orden som en hälsning inför diskussionen här i riksdagen under våren. Det kommer att behövas mycken prestigefrihet, generositet och öppenhet för att kunna hantera dessa frågor på ett bättre sätt än vad som ofta har präglat vårt umgänge när vi har diskuterat dem under gångna år. Jag hoppas mycket på att vi skall kunna lyckas i vår gemensamma kamp mot den mentala försurningen. Då skall vi också lyckas bättre i vår kamp mot försurningen i miljön.

Anf. 15 KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Något allvarlig är jag, men inte sur. Jag vågar lova att stämningsläget i jordbruksutskottet kommer att vara gott, åtminstone i början av behandlingen av propositionen. Frågan är hur det blir här i kammaren.

Kväveutsläppen vid våra havskuster är en allvarlig fråga för i synnerhet södra Sverige. Den frågan har vi diskuterat ganska mycket i miljödelegationen och lagt ned stor omsorg på. I den delen av landet hjälper det inte särskilt mycket med ett generellt förbud mot avvattning, därför att landet redan är färdigavvattnat. Om något skall göras så får man återvattna det, och det kostar pengar. Jag tror mig veta att omställningsbidraget i det livsmedelspolitiska beslutet är en hjälp i det arbetet. Men verkligheten visar att det inte blir så många åtgärder för de pengarna, utan det krävs mer pengar. Precis som fallet blev för Hornborgasjöns restaurering hade det behövts friska pengar också här för att få i gång processen. Det vore sannolikt det billigaste

sättet att minska utsläppen till våra åar och vattendrag i stället för att vidta åtgärder via reningsverken. Det är synd att man inte har nappat på vårt förslag och arbetat vidare med det, men det kanske ännu inte är för sent. Jag hoppas att vi kan återkomma i frågan, om vi driver den en runda till.

Det är viktigt att komma ihåg att vi måste avstå från någonting för att klara miljön. Också på den punkten delar jag miljöministerns uppfattning. Med tanke på försurningsläget i riksdagen är det inte så trevligt att påpeka att de borgerliga partierna gemensamt har 50 miljarder kronor i underskott. Det är en socialdemokratisk produkt som har åstadkommits genom att man har räknat ihop äpplen och päron på det vis man har gjort. Det finns olika sätt att räkna. Vi har finansierat det hela på vårt sätt, folkpartiet på sitt sätt och kanske t.o.m. moderaterna på sitt sätt. Det går inte att lägga ihop de borgerliga finansieringsförslagen; då blir det konstigt. Vi har ingen anledning att ta ett kollektivt ansvar. Om vi skulle fundera på att göra det måste vi hitta en mindre ram där det kanske fattas någon enstaka miljard jämfört med socialdemokraternas förslag. Men jag tror inte ens att det gör det. Själv anser jag att vi har klarat det hela bättre i vår budget än socialdemokraterna i sin.

Det som bekymrar mig i slutet av denna debatt är att Birgitta Dahl inte har kommenterat mina frågor om ekonomiska satsningar i det internationella miljöarbetet. Det gäller frågorna om en internationell luftvårdsfond, en global miljöfond etc., frågor som hade varit viktiga att ha med i det internationella arbetet.

Anf. 16 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Apropå frågan om mental försurning undrar man nästan om miljöministern är på väg att ansluta sig till ett visst annat parti, som fr.o.m. i dag saknar partiledare. Det partiet har också uttalat som sin ambition att skoja till det litet i politiken och att vara ett nöjesparti snarare än ett missnöjesparti. Jag har också uppfattningen att det för att kunna göra ett bra politiskt arbete behövs både humor, värme och kärlek. Men vi får ändå aldrig glömma bort att de frågor som vi nu diskuterar, miljöfrågorna, är så oerhört allvarliga att de faktiskt är precis så hotfulla och så svåra att vi inte alltid orkar tänka på dem och är medvetna om dem. Det handlar om att kombinera glädjen med att arbeta konstruktivt med allvaret.

Jag skall fortsätta att tala om miljöavgifter där jag slutade i mitt förra inlägg. Jag erkänner gärna att det krävs en noggrannare läsning av propositionen för att kunna göra en slutgiltig bedömning av om den väg som regeringen väljer att gå är att föredra. Motiveringen i propositionen till att man inte skall använda sig av miljöavgifter är slående. Man uttalar tydligt att de metoder som används inte får försvåra den pågående EG-integrationen. Jag tycker det är viktigt att framhålla att vi i det internationella arbetet inte får vara en passiv mottagare av EGs regelverk och lagar. Vi måste i stället vara oerhört aktiva aktörer. Lagstiftningen och utvecklingen i EG är en process där vår uppgift är att driva på och inte passivt avvakta och anpassa oss till de regler och system som redan finns där.

När det gäller kloravvecklingen tycker jag att det känns angeläget att i sammanhanget påpeka att verkligheten än en gång har bekräftat att det faktiskt gick mycket bra att gå snabbare och tuffare fram med kloravvecklingen

än vad pappersmassaindustrierna föreställde sig. Vi minns ju alla vilken hotsituation de målade upp. Det har alltså visat sig att pappersmassaindustrin kunde minska sin kloranvändning mycket snabbare än vad de sade.

Det bekräftar också något som jag tycker är angeläget att framhålla: Inte på något annat område framgår det så tydligt som inom miljöpolitiken att marknadsmekanismerna är otillräckliga och måste kontrolleras och kombineras med en mycket stark styrning från samhällets sida. Det är någonting som man aldrig hör de borgerliga partierna tala om i denna tid av eufori inför marknadsmekanismerna. Jag tycker att det är mycket viktigt att komma ihåg det. För att man skall kunna klara miljöproblemen krävs ett mycket stark samhällsengagemang.

Anf. 17 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! För det första vill jag deklarera att vi i miljöpartiet kommer att stödja varje förslag som leder till en bättre miljöpolitik. Vi kommer att stödja regeringens förslag om det leder till en bättre miljöpolitik, vi kommer att stödja förslag som kommer från vilket annat parti som helst om det bara leder till en bättre miljöpolitik. Det är miljöpolitiken som är det primära för oss.

Bara en detalj när vi pratar om klorerade organiska lösningsmedel. Jag håller helt med Birgitta Dahl om att dessa ämnen skall förbjudas. Det utesluter ju inte att vi använder miljöavgifter på resterande ämnen.

Regeringen föreslår t.ex. att man skall använda miljöavgifter på perkloretylen. Varför inte använda miljöavgifter på övriga organiska lösningsmedel eller övriga klorerade organiska ämnen? Det här är ämnen som vi egentligen vill ha så litet som möjligt av i samhället. Vi har inte möjlighet att förbjuda allihop – då skulle samhället kollapsa för oss – men vi skulle kunna minimera användningen av dem.

Anf. 18 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Birgitta Dahl har fel när hon talar om koldioxidtaket och att det skulle vara ett olämpligt medel att använda i miljöpolitiken. Det är precis det mål som har valts i andra länder. I Västtyskland talar man om att minska koldioxidutsläppen mellan 1987 och 2005 med minst 25 %.

Man räknar ut i miljontal ton hur mycket man skall minska koldioxidutsläppen. Så gör även andra länder som har antagit detta mål. Detta gäller Schweiz, Österrike och Danmark. De har gått på rekommendationen för minskning av koldioxidutsläppen från Torontokonferensen.

EFTA–EG-linjen som Birgitta Dahl talar om handlar om att stabilisera koldioxidutsläppen. Det är koldioxid som är utsedd till praktisk parameter för att kunna komma till rätta med det miljöproblemet. Sedan är det ju ingenting som hindrar att vi arbetar på andra områden också.

Den 5 november sade Daniel Becker, som representerar Sierra-klubben, i ett Ekoinslag att Sverige tycks dra sig tillbaka från rollen som ett framåtsträvande och progressivt land i fråga om växthuseffekten. Han och många andra från miljöorganisationerna som är här på FNs klimatkonferens är besvikna över att den svenska regeringen nu bromsar arbetet med att minska koldioxidutsläppen – utsläppen från bl.a. bilar, oljepannor och kolkraftverk.

Sverige vill att ministrarna skall enas om vagare formuleringar än vad t.ex. EG-länderna vill. Daniel Becker säger att Sverige, Norge och Finland förr framstod som riktiga miljövänner men att så inte längre är fallet. Det här är ett exempel på hur det uppmärksammas att Sverige överger ett viktigt miljömål.

Sedan en liten fråga till Birgitta Dahl. Hon talade om miljöbalken. Varför stödde inte de socialdemokratiska ledamöterna i utredningen Birgitta Dahls linje att naturresurslagen och naturvårdslagen skulle föras in i miljöbalken? När regeringen nu föreslår det hade det ju varit rimligt att saken fått stöd av representanterna i utredningen. Det är väl inte så att det socialdemokratiska partiet håller på att falla sönder?

Anf. 19 SÖREN NORRBY (fp):

Fru talman! Birgitta Dahl berättade vem det var som låg bakom den lilla skylten om kampen mot den mentala försurningen. Bakom Birgitta Dahl finns, förmodar jag, Stefan Edman, som driver en intensiv kampanj mot den mentala försurningen.

I den andan skall jag säga någonting om något som är bra i propositionen – inte oväntat klimatstrategin, eftersom den är resultatet av en trepartiöverenskommelse. Självfallet är den samlade klimatpåverkan viktigare än enbart koldioxidpåverkan. Koldioxidutsläppen representerar bara ungefär hälften av den klimatpåverkan vi åstadkommer här i landet.

Mot koldioxidutsläppen talar något annat som är viktigt. Förbränningen av fossila bränslen är det viktigaste tillskott av koldioxid som vi lämnar. Förbränning av fossila bränslen har ju så många andra negativa miljöeffekter. Det finns alltså skäl att motverka förbränning av fossila bränslen och att därmed mycket aktivt verka för en sänkning av koldioxidutsläppen.

Bullerbekämpning kostar. Det kostar väldigt mycket! Förmodligen är det dock dyrare att låta bli. Det gäller mycket inom miljöpolitiken om vi ser till de samhällsekonomiska kostnaderna.

Här inryms självklart också den sortens bullerbekämpning som varje människa kan ställa upp på. Det är kännetecknande för väldigt mycket av miljöansvaret i dag att det ligger hos enskilda människor. Stjäl inte tystnaden från dina medmänniskor, är det budskap som jag skulle vilja skicka med dem som ger sig ut i ostörda, orörda naturområden.

Det här riktar uppmärksamheten på ett styrmedel som jag tycker är styvmoderligt behandlat i propositionen: information. Information är ofta det mest kostnadseffektiva styrmedel vi har i miljöpolitiken.

Låt mig ta ett enda exempel. Högerfoten hos varje bilförare är förmodligen det bästa luftvårdsinstrument vi har på kort sikt. Om varje bilförare i detta land fr.o.m. nu gick över till att köra mjukt och hålla sig under fartgränserna, skulle luftföroreningarna från trafiken i ett enda slag minska med 10–15 %. Det är ungefär vad den katalytiska avgasreningen åstadkommer fram till 1995.

Men dessa högerfötter styrs bara av information. Motiverade människor uppträder mycket bättre än kommenderade människor. Vi måste alltså använda information som ett kostnadseffektivt styrmedel i miljöpolitiken.

På en rad punkter har regeringen lämnat över åt riksdagen att ta initiativ.

Jag har hittat en sak. Jag kan inte se någonting i propositionen om höjd skrotningspremie på bilar. Vi kommer att se till att det blir majoritet för det i riksdagen. Det betyder förbluffande mycket, i synnerhet om vi informerar bilägarna om att det faktiskt finns en skrotningspremie.

Detta visar också vilket ansvar de enskilda människorna har för miljöpolitiken. Jag tror mycket väl att Birgitta Dahl accepterar ett beslut om höjd skrotningspremie om riksdagen så småningom, vilket jag hoppas, fattar ett sådant.

Anf. 20 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Först skall jag säga att vi har motiverat, Sören Norrby, varför vi inte föreslår höjd skrotningspremie. Det beror på att kostnaden per kilo kväve som man stoppar är 400 kr. mot 5–10 kr. för de åtgärder vi föreslår. Vi tycker faktiskt inte att det är betydelselöst hur man använder pengarna på miljöområdet eftersom behoven är så stora.

Jag tycker nog att insatserna vad gäller information är betydande. Vi föreslår en revolution av undervisningen i hela skolväsendet och högskolan, vilket är en mycket stor reform.

Det är klart att vi vuxna också behöver informeras. Det är vi som är värstingarna på det här området jämfört med våra barn och ungdomar, och det tror jag att Sören Norrby och jag är överens om.

Vi föreslår avveckling av samtliga de lösningsmedel som här diskuteras fram till 1993 eller 1995. Det enda eventuella undantaget skulle vara om vi tvingas att ha kvar perkloretylen som ersättning för freoner i kemtvättsvätskor något längre tid, om man inte hittar på något att ersätta dem med. Detta är skälet till att vi håller frågan om avgifter öppen. Men vi vill faktiskt förbjuda alltihop därför att det är för farligt.

Sedan vill jag ännu en gång ta upp frågan om klimatförhandlingar. På många områden har man börjat miljöarbetet med utsläppsrelaterade mål. Det innebär filterteknik, att förbättra teknik som fungerar dåligt och att först stabilisera och sedan minska utsläppen. Så har vi gjort med föroreningar i vatten och hav, så har vi gjort med långväga gränsöverskridande luftföroreningar och så har vi börjat när det gäller klimatpåverkan.

Det lyckades för EGs och EFTAs miljöministrar att enas om ett gemensamt mål: De totala koldioxidutsläppen i EG- och EFTA-området skulle stabiliseras till år 2000. Vi lyckades få med oss de mest motvilliga länderna, däribland Storbritannien, genom att göra en bubbla över hela Västeuropa. Några länder ville att vi som var beredda att gå längre skulle följa en egen linje. Då hade ett stort antal länder, däribland Storbritannien och några sydeuropeiska länder, hoppat av åtagandet om en stabilisering till år 2000.

Allt tal om att vi skulle ha varit motsträviga vid förhandlingarna är falskt. Vi höll fast vid EG–EFTA-uppgörelsen i stället för att välja en annan linje bara för att få triumfera vid sidan om de andra länderna till priset av att några av de mest motsträviga skulle ha hoppat av den betydande förhandlingsvinst vi redan hade uppnått. Det agerandet står jag för till hundra procent, och det tänker jag fortsätta med! Jag vill inte riskera att några av de mest motsträviga länderna tar ett steg tillbaka i miljöarbetet igen.

I förhandlingarna om klimatet liksom när det gäller långväga gränsöver-

skridande luftföroreningar driver Sverige nu att vi skall gå över till miljörelaterade mål och mål som motsvarar de kritiska belastningsgränserna – vad hälsan och miljön tål. Det handlar om mycket mer avancerade, långtgående och också mer rättvisa krav. Den som smutsar ned mest måste också göra mest för att bättra sig.

Det finns åtskilliga, också bland de rika industriländerna, som kan halvera sina utsläpp och fortfarande ligga på högre nivåer än vad Sverige gör. Nu arbetar vi i allt förhandlingsarbete för strategin att gå över till miljö- och hälsorelaterade mål. Den ligger också till grund för den miljöpolitiska propositionen.

Det betyder minst av allt att vi är passiva acceptörer av de sämsta kraven t.ex. inom det nuvarande EG. Vi verkar aktivt och pådrivande tillsammans med likasinnade inom EG, och därför har vi kunnat föra EG framåt när det gäller bilavgaskraven. På den punkten har man där ännu inte kommit tillräckligt långt, men vi skall påverka dem så att nästa steg tas senast 1996 för att vi inom hela EG–EFTA-området skall få krav som motsvarar de federala amerikanska kraven. Sedan skall vi gå vidare för att driva på ytterligare när det gäller trafiksystemet i hela Europa.

Det är ett centralt, strategiskt viktigt samarbetsområde att få till stånd en europeisk trafikpolitik. Det handlar både om fordon och om infrastruktur men framför allt om en satsning på järnväg och om en sanering av Europas storstäder.

Det är oerhört bråttom att komma i gång med arbetet innan hela Östeuropa investerar sig fast i dagens eller gårdagens västeuropeiska teknik. En av de mest inspirerande och viktiga uppgifter jag ser i det intensifierade europeiska samarbetet är att förbättra miljön i hela Europa, så att vi sedan skall kunna gå före i det globala miljösamarbetet.

Fru talman! Den här debatten har varit startpunkten till vad jag hoppas skall vara en konstruktiv diskussion om miljöpolitiken i riksdagen denna vår, så att de beslut som skall fattas här den 3 juni blir en bra grund att stå på för det fortsatta miljöarbetet i vårt land.

Anf. 21 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Jag vill inte förlänga debatten, bara komma med en sakupplysning.

Jag skiljde på organiska lösningsmedel, klorerade organiska ämnen, och de tre som förbjuds i propositionen, klorerade organiska lösningsmedel.

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositionen hänvisades till utskott enligt följande:
yrkande 11 och 12 i kap. 20 till skatteutskottet
avsnitt 21.1 till utbildningsutskottet
yrkande 10 i kap. 20 till trafikutskottet
yrkande 1, 2, 5 och 6 i kap. 20 till bostadsutskottet

meddelandet om regeringens ställningstagande sist i kap. 20 såvitt avser kap. 5 till utrikesutskottet

avsnitt 7.1.1, 7.1.3, 7.5 i kap. 8 till bostadsutskottet
kap. 11 till utbildningsutskottet
avsnitt 14.5 till näringsutskottet
avsnitt 15.2 till trafikutskottet
propositionen i övrigt till jordbruksutskottet

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
1990/91:8 till finansutskottet

Meddelande om dagens frågestund

Anf. 22 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Utrikesminister Sten Andersson har inte möjlighet att återkomma till frågestunden kl. 18.00. Utrikesministerns frågestund utgår således.

Vi har ännu inte lyckats få besked om statsrådet Maj-Lis Lööw har möjlighet att återkomma till frågestunden kl. 18.00. Besked kommer att lämnas på TV-skärmarna.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.27 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

4 § Svar på frågorna 1990/91:379 och 397 om rättssäkerheten i asylärenden

Anf. 23 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Det torde råda stor enighet om att väntetiderna för asylsökande bör vara så korta som möjligt. Att under lång tid vänta på besked om man får stanna i Sverige eller ej är för den enskilde människan oerhört påfrestande, och det är vår skyldighet att på alla sätt försöka förkorta handläggningstiderna i asylärenden.

Maria Leissner och Jan-Olof Ragnarsson har frågat mig om det är förenligt med rättssäkerheten att handläggare i arbetsmarknadsdepartementet fått extra ersättning efter hur många ärenden de klarat av.

Svaret på frågan är ja!

Våren 1990 visste vi i departementet att ett stort antal ärenden var att vänta från invandrarverket. I avvaktan på att nyanställningar skulle komma till stånd, erbjöds handläggare och assistenter extra övertidsersättning. Denna beräknades efter en genomsnittlig handläggningstid av ett ärende. Personalen var helt införstådd med att under ett antal månader avsätta mycket av sin fritid för att handläggningstiderna i departementet skulle kunna hållas nere.

Det avtal som sedermera träffades innebar inte något avsteg från rättssäkerheten.

Gången i ett ärende är i stort sett följande:

När handläggaren har läst in ett ärende, föredras detta muntligen för en gruppchef och därefter för expeditionschefen. Grupp- och expeditionschef omfattades för övrigt inte av det extra övertidsavtalet. Slutligen föredras ärendet för mig. Detta garanterar en fullständig genomgång av ärendet från olika utgångspunkter. Sedan ärendet föredragits för mig sker en slutlig kontroll av gruppchef och expeditionschef.

Under den tid det särskilda övertidsersättningsavtalet tillämpats har handläggare och assistenter genomfört en stor arbetsinsats vilket har medfört att asylsökande fått besked i sina ärenden snabbare än om vi inte haft avtalet.

Nu har nyanställningar skett på departementet, och vi avser att även i fortsättningen hålla korta handläggningstider i asylärenden. Jag hoppas också att mina medarbetare skall få rimligare arbetstider framöver.

Anf. 24 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret på min fråga.

Jag tycker att det är välgörande att invandrarministern erkänner att det har förekommit en ersättning. Däremot är det inte fråga om en övertidsersättning för handläggarna på departementet, utan det är fråga om ett rent ackordssystem. Det var väl det som föranledde att det blev näst intill en cirkus när avslöjandena kom fram i dagspressen. Från politiskt håll i departementet dementerades uppgifterna, medan ett antal tjänstemän kunde bekräfta att uppgifterna i dagspressen var alldeles korrekta.

Frågan är om det är acceptabelt att sätta ett pris per huvud för en asylsökande som får sin sak avgjord – i det här fallet 700 kr. Det handlar alltså inte om en enkel övertidsfråga, utan det här är ett rent ackordssystem, "Moroten", som nödtorftigt har maskerats som ett övertidssystem. I själva verket har det avtal som träffats om övertid inte följts. Ersättningen har betalats ut helt och hållet baserat på antalet fall som vederbörande handläggare har klarat av.

Nu hade detta kanske inte varit så allvarligt om det handlat om något annat än människor, som vädjar i sista instans om saker som mycket väl kan röra deras framtid och trygghet för resten av livet. Därför vill jag än en gång fråga om Maj-Lis Lööw inte ser något som helst rättssäkerhetsproblem i att man tillämpar ett ackordssystem och inte en övertidsersättning för handläggning av ärenden rörande asylansökningar? Finns det någon instans i rättstillämpningen med ett liknande ackordssystem?

Anf. 25 JAN-OLOF RAGNARSSON (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret på frågan om ackordslön för handläggare på arbetsmarknadsdepartementet.

För sex sju år sedan låg bifallsprocenten hos regeringen vid överklaganden av asylärenden på 50–60 %. En undersökning som nyligen gjorts av radions Eko-redaktion visar att i november 1988 var bifallsprocenten 23 %. I november 1989 var den 20 % och i november 1990 var den 5,4 %. Detta är en detalj i den svenska flyktingpolitiken som ger ett negativt intryck, dvs. att man successivt går ifrån en generös och human flyktingpolitik.

Angående frågan om ackordslön anser jag att de uppgifter som har framkommit i massmedia om att handläggare av asylärenden på arbetsmarknadsdepartementet har arbetat på ackord för att avgöra asylärenden är stötande. Jag anser att det strider mot rättssäkerheten och människors lika värde.

Ackordslönen har inte stöd i löneavtalet. Det upptäckte och kritiserade regeringskansliets revisorer. Men arbetsmarknadsdepartementet tog tydligen ingen hänsyn till revisorernas kritik utan fortsatte med den löneformen i strid mot löneavtalet. Dessutom strider detta, vad jag förstår, mot arbetstidsbestämmelserna.

Anf. 26 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Som jag sade i mitt svar handlar det om övertidsersättning som är grundad på en genomsnittlig handläggningstid av ett ärende. Om man sedan vill kalla det för ett ackord får det stå för den som ger detta denna benämning.

Jag skulle i och för sig kunna se en fara för rättssäkerheten i ett sådant system, om det vore så att det också var handläggarna som fattar besluten. Men i själva verket är det inte så. Som jag beskriver i frågesvaret är det handläggarna som tar fram underlaget. De har att redovisa detta i tre steg för dem som skall fatta besluten. Jag kan försäkra att det händer att regeringen skickar tillbaka ärenden för att få kompletterande upplysningar då många frågor har ställts. För det mesta är handläggarna mycket väl insatta i ärendena, men det händer att det behövs kompletteringar. Det är detta som jag menar är garantin för rättssäkerheten i ett ärende.

Vi skulle kunna ha en lång diskussion om frågan om bifallsprocenten, Jan-Olof Ragnarsson. Men den frågan ingår inte i denna diskussion. Det finns mycket att förklara bakom de siffror som Jan-Olof Ragnarsson beskrev när det gäller bifallsprocenten för överklaganden. Det vore alldeles sensationellt om inte invandrarverket tid efter annan tog intryck av en stor bifallsprocent vid överklaganden och rättade sig därefter. Besluten skulle annars inte följa den praxis som regeringen vill skapa. Det skall inte vara en hög bifallsprocent på överklaganden. Då är det något fel i de ursprungliga besluten.

Anf. 27 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! I en artikel i Svenska Dagbladet beskrivs ganska detaljerat hur det gick till på departementet när avtalet som inte innehöll något ackordssystem förhandlades fram.

"Tillämpningen på departementet blev en annan. Övertidsersättningen

för handläggarna baserades i många fall enbart på det antal ärenden de klarat av.

Regeringskansliets revisionskontor fick höra rykten om ackordssystemet. Louis Larsson tog stickprover på de underlag till utbetalningar som gjorts och informerade – – – chef för utlänningsenheten, om att utbetalningar inte kan kallas för övertid om det är någonting annat, exempelvis prestationslön."

Är inte detta ett problem för rättssäkerheten både för departementets egna rutiner och självklart för de enskilda asylsökandena?

Jag har ett annat papper där det finns en beskrivning av hur "Moroten" fungerar och där det klart framgår att ett visst antal ärenden ger ett visst antal pengar i slutändan. Finns det någon annanstans i rättstillämpningen ett ackordssystem, som liknar det som tillämpas på arbetsmarknadsdepartementet?

Anf. 28 JAN-OLOF RAGNARSSON (v):

Herr talman! Jag debatterade under den allmänpolitiska debatten med företrädare för alla riksdagspartierna. Jag tog då upp denna fråga men fick inte något svar. Jag gav exempel på andra instanser, nämligen domstolarna i Sverige. Där finns också stora problem med omfattande ärenden som tar lång tid. Tänk om domstolarna skulle ha denna prestationslön. Vilket liv det skulle bli om att rättssäkerheten är åsidosatt i Sverige. Jag anser att detta är stötande. Jag hoppas att det avtal som löpte ut den 31 december inte förlängs. Regeringskansliets revisorer, som Maria Leissner refererade till, har kritiserat det. Jag hoppas verkligen att regeringen tar intryck och inte kommer med förslag på liknande avtal för de anställda.

Anf. 29 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag vet inte om vi har kommit så mycket längre.

Maria Leissner har bett mig att kommentera rättssäkerheten, inte ersättningssystemet som sådant. Jag har försökt att i mitt frågesvar redovisa vad jag ser som garanten för rättssäkerheten i det här systemet med den prövning som görs i tre olika instanser baserad på den grundläggande utredningen.

Eftersom det ändå efterlyses ett liknande system, kan jag påpeka att även de juridiska ombuden har betalt per ärende.

Anf. 30 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att det är särskilt övertygande att de asylsökande har en rättssäkerhet i ett system, där man vet att en handläggare kan hinna med ärenden värda 24 500 kr. extra i månaden. Man måste ställa sig frågan om det över huvud taget finns en undre gräns för hur kort tid ett övervägande får ta. Detta är ett system som inte är ägnat att befrämja en seriös granskning av en människas sista möjlighet till prövning av en asylansökan.

Jag tycker att det är synd att Maj-Lis Lööw fortsätter att hävda att det är fråga om en övertidsersättning. I så fall är det ändå mera anmärkningsvärt att en människa kan arbeta motsvarande 165 timmar övertid i månaden. Jag tror att arbetstidslagen säger något om att 50 timmar är det maximala antalet övertidstimmar som man får ta ut.

Det är ledsamt att höra Maj-Lis Lööw fortsätta att hävda att detta system kommer att gälla i fortsättningen.

Anf. 31 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag har faktiskt inte fortsatt att hävda något sådant. Det får stå för Maria Leissner om hon vill kalla detta för ackordsersättning. Jag tänker inte argumentera emot det.

Jag försökte svara på frågan om hur jag ser på rättssäkerheten. Hela systemet byggde på en beräkning av en genomsnittlig handläggningstid på 5 timmar per ärende.

Anf. 32 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! För det första måste det nu vara uppenbart att en genomsnittlig handläggningstid per ärende inte har något med verkligheten att göra. Även om jag är övertygad om att handläggarna på arbetsmarknadsdepartementet arbetar oerhört mycket, tror jag inte att de har 165 timmar i månaden i övertid. Jag tror inte att de skulle få lov till det.

För det andra är det märkligt om det inte skulle behövas för att upprätthålla rättssäkerheten att handläggarna gör en grundlig utredning av allt. Då kan man fråga vad handläggarna i så fall har för uppdrag.

Det skulle vara skönt att få en deklaration av Maj-Lis Lööw att man åtminstone funderar på att övergå till en ren övertidsersättning i framtiden och inte fortsätta med ett ackordssystem för asylsökande som vill få ett ärende prövat i absolut sista instans.

Anf. 33 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag trodde att jag hade gjort klart för Maria Leissner och alla andra att vi numera har anställt fler handläggare. Det absolut viktigaste är ambitionen att hålla nere och förkorta väntetiderna.

Anf. 34 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag tar det som ett halvt löfte.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1990/91:380 om Bulgarienturkarna som arbetskraftsinvandrare

Anf. 35 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Maria Leissner påstår att ett antal Bulgarienturkar i Österrike har fått stanna i landet som immigranter. Mot den bakgrunden har Maria Leissner frågat mig om den svenska regeringen har övervägt att, som det heter i frågan, "acceptera de kvarvarande bulgarienturkarna som arbetskraftsinvandrare".

Svaret på frågan är nej.

Riksdagen har vid olika tillfällen lagt fast riktlinjer för arbetskraftsinvandringen, främst år 1968 och år 1984.

I 1984 års riksdagsbeslut betonas att här i landet bosatta personer, oavsett medborgarskap, i första hand bör tillgodoses när arbetstillfällen uppkommer. Arbetskraftsinvandring bör därför tillåtas endast i fall när ett uppkommet behov av arbetskraft inte kan tillgodoses inom landet.

Arbetsmarknadsprognoserna för år 1991 pekar på en minskning av sysselsättningen och på en markant uppgång av arbetslösheten.

Att göra en särlösning för asylsökande Bulgarienturkar, som fått avslag på sin ansökan om asyl, skulle leda till godtycke.

Det är mycket viktigt att värna om asylrätten och principen om lika behandling av olika grupper av asylsökande. Det gör man inte om man skulle ge tillstånd åt vissa asylsökande som fått avslag att stanna.

Anf. 36 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret.

Skälet till min fråga är att man i Österrike enligt uppgifter från UNHCR har gjort en social överenskommelse mellan å ena sidan fack och arbetsgivare och å andra sidan myndigheter för att skapa en sådan särlösning för Bulgarienturkarna. Jag undrar om inte detta kan vara en modell även för Sverige.

Problemet för Bulgarienturkarna är i botten det s.k. 13-decemberbeslutet. Jag ser det i mångt och mycket som en särlösning för just Bulgarienturkarna, som var den grupp som fick bägaren att rinna över i Sverige. Av olika skäl har inte regeringen, i likhet med många andra regeringar i Europa, velat ge flyktingstatus åt Bulgarienturkarna. Men ändå kvarstår problemet att denna grupp människor har haft det svårt, och de har varit förföljda på grund av sin etniska särart. Just nu är det utomordentligt bekymmersamt med svåra problem i Bulgarien. Det blir mycket svåra problem för dem som återvänder. De får inte tilldelning av livsmedelskuponger osv.

Här fann Österrike en mer okonventionell och kreativ lösning efter resonemang med olika parter på arbetsmarknaden att med hjälp av ett socialt kontrakt, eller en överenskommelse, acceptera denna grupp som arbetskraftsinvandrare.

Jag ställde denna fråga för att jag hyste ett litet hopp om att detta kan vara en kreativ och okonventionell lösning även lämpad för Sverige med dess samarbetsklimat mellan regering, fack och arbetsliv.

Anf. 37 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Det har inte varit möjligt för mig på denna korta tid sedan frågan ställdes att få någon exakt beskrivning av vad det är i Österrike som Maria Leissner refererar till. Jag har ändå fått fram att det som eventuellt skulle kunna likna denna beskrivning gäller rumäner. Det skulle kunna vara en och annan Bulgarienturk som har omfattats av något som mera liknar det svenska beslutet om förenklad prövning för alla dem som kom hit före den 1 januari 1988, dvs. en allmän amnesti för asylsökande.

Jag vill inte ge mig in i en detaljerad beskrivning eftersom jag inte har exakta uppgifter från Österrike. Däremot vill jag protestera när Maria Leissner säger att regeringen till skillnad från andra regeringar i Europa inte skulle ha gett Bulgarienturkarna flyktingstatus. Jag känner inte till något

land som har gett Bulgarienturkarna flyktingstatus. Till yttermera visso har de kommit nästan uteslutande till Sverige – 5 000. De som kom till övriga länder i Europa, borträknat Turkiet, var ett försumbart antal.

Anf. 38 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Maj-Lis Lööw kanske hörde fel oavsiktligt. Jag sade "i likhet med många andra regeringar i Europa". Såvitt jag känner till har man nämligen inte gett någon status för Bulgarienturkar som konventionsflyktingar. Men det är alldeles uppenbart att de har mycket svåra problem när de skall återvända hem. Och det blir mer och mer uppenbart för varje dag, eftersom jag är övertygad om att invandrarministern är djupt bekymrad över det stora antal Bulgarienturkar som går under jorden och försvinner när de skall avvisas.

Detta är också ett tecken på att det inte är en alldeles lätt situation för Bulgarienturkarna. De behöver kanske finna en temporär lösning av annat slag än att bli tillbakaskickade till hemlandet. Det var därför som jag hade hoppats på att man även i det svenska arbetsmarknadsdepartementet kanske skulle kunna inspireras av sådana tankegångar. Men jag blir inte så förvånad över att höra Maj-Lis Lööws avvisande hållning, även om det hade varit trevligt för mig att få en mer positiv respons på frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1990/91:405 om praxis i asylärenden rörande baltiska flyktingar

Anf. 39 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Gullan Lindblad har bett mig redovisa den praxis som gäller i ärenden rörande baltiska flyktingar, särskilt med anledning av att tre baltiska flyktingar avvisats till Finland.

Regeringen har beviljat tillfälliga uppehållstillstånd på sex månader för några estniska värnpliktsvägrare som befunnit sig i Sverige en lång tid. Regeringen har konstaterat att värnpliktsvägran i princip inte utgör skäl för asyl, men att det med hänsyn till det oklara läget i Baltikum inte är lämpligt att avvisa värnpliktsvägrare för närvarande. Med beaktande av detta och den långa tid som de asylsökande hade vistats i Sverige var det rimligt att de skulle få ett beslut.

Övriga baltiska asylsökande behandlas på samma sätt som asylsökande från andra länder. Varje ärende behandlas individuellt med hänsyn till samtliga omständigheter i det enskilda fallet och förhållandena i hemlandet vid det tillfälle då beslutet fattas.

Jag kan inte generellt uttala att en grupp asylsökande får eller inte får stanna i Sverige.

Inom det nordiska samarbetets ram utgår vi i princip från att det nordiska land dit en utlänning först kommer, behandlar hans asylansökan. Utgångspunkten i det här fallet har varit att flyktingar åtnjuter erforderligt skydd i

Finland. Det finns därför inte någon anledning att frångå den nordiska överenskommelsen.

Anf. 40 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lööw för svaret. Jag blir emellertid ganska orolig. Vi diskuterade frågan om de baltiska flyktingarna senast den 15 januari här i kammaren. Då uttalade invandrarministern att hon klart skulle verka för att baltiska flyktingar får stanna i Sverige. Jag var nöjd och glad över det svaret.

Jag är nu ganska orolig och upprörd, vilket jag är säker på gäller också många andra, över att invandrarverket har sänt ett antal baltiska flyktingar till Finland såsom första asylland. Både invandrarministern och jag vet att Finland är mycket restriktivt när det gäller att ta emot flyktingar över huvud taget. Det finns rader av motioner i vårt utskott, i vilka det klart sägs att baltiska flyktingar skall få stanna i Sverige. Det är alltså en uppfattning som går över partigränserna. Om det skall gå till på detta sätt, dvs. att man skickar de baltiska flyktingarna till Finland, är våra ambitioner att verkligen ge dem en fristad här i Sverige inte mycket värda. Jag skulle vilja fråga invandrarministern om hon står kvar vid sitt tidigare uttalande om att baltiska flyktingar skall få en fristad i Sverige.

Anf. 41 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag tror att vi diskuterar två olika saker. Jag vill även påstå att denna debatt har blivit litet förvirrad. Vi har bl.a. diskuterat hur vi skall ha en beredskap för och ställa upp om det blir en militär intervention, dvs. ett inbördeskrig eller en inbördeskrigsliknande situation, i Baltikum. Vi har sedan en mycket lång tid en bra beredskap i Sverige för att vi skall kunna ta emot människor. Vi har också deklarerat att den goda grannens princip då självfallet gäller.

I det här fallet handlar det om huruvida vi skall pröva asylansökningar och huruvida vi i de nordiska länderna inom det nordiska samarbetets ram också skall kunna göra lika bedömningar och att varje nordiskt land i det här fallet också skall ta sitt ansvar. Det fanns ingenting i det nu refererade fallet, med de tre baltiska värnpliktsvägrarna som hade passerat Sverige för resa till Danmark, som sade att dessa balter, när Danmark skickade tillbaka dem till Sverige, inte skulle få sin sak prövad också i Finland.

Jag tror att vi skall ha klart för oss att det som vi har sagt om baltiska flyktingar inte generellt i dag betyder fri invandring från Baltikum. Vi måste också pröva baltiska asylsökandes skäl. Däremot vill jag återigen upprepa att vi har en god beredskap för en katastrofsituation i Baltikum, en beredskap som vi hoppas inte behöver tas i anspråk.

Anf. 42 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Det var faktiskt inte denna generella bedömning som vi diskuterade förra gången, utan det var enskilda baltiska asylsökande. Då svarade invandrarministern klart ja på min fråga om det var hennes mening att baltiska flyktingar som kommer hit skall få stanna därför att de är våra goda grannar.

Det här innebär faktiskt att statsrådet Lööw inte är riktigt överens med sin statssekreterare, som i en artikel för inte så länge sedan klart uttalade att baltiska flyktingar som kommer till Sverige skall få stanna. Statssekreteraren uttalade också att det inte ens skall behöva göras några speciella utredningar utan att de skall få stanna därför att de är våra nära grannar. Jag vet mycket väl hur utlänningslagstiftningen fungerar. Men i det här fallet har vi ju gemensamt haft inställningen att det är fråga om våra nära grannar som vi bör ge en fristad. Det har också från Danmark uttalats ett klart ja till att baltiska flyktingar skall få stanna i Danmark.

Anf. 43 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag vet inte om man får ställa motfrågor i en sådan här frågestund. Jag vill emellertid ställa följande fråga: Menar Gullan Lindblad att vi generellt skall ta emot alla människor som kommer till Sverige som asylsökande från Baltikum? Och menar Gullan Lindblad att vi skall ha uppfattningen att de övriga nordiska länderna inte skall ta något ansvar i fråga om detta utan att Sverige ensamt skall göra det?

Anf. 44 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Även jag anser att de nordiska länderna skall göra betydligt mer överensstämmande bedömningar. Invandrarministern vet lika väl som jag att Finland har en speciell situation och att man där har varit och fortfarande är mycket restriktiv när det gäller att ta emot flyktingar. Eftersom invandrarministern har uttalat att dessa balter skall få stanna i Sverige om de kommer hit anser jag att hon skall stå vid sitt ord. Det är, som sagt, inte bara jag som har den här uppfattningen utan det gäller tre olika partier i vårt utskott.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1990/91:409 om asyl för homosexuella flyktingar

Anf. 45 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att bevilja asyl åt flyktingar som på grund av sin sexuella läggning förföljs i hemlandet.

Barbro Westerholm har ställt frågan mot bakgrund av tidningsuppgifter om att ett par Sovjetmedborgare inte fått asyl i Sverige trots att de enligt Barbro Westerholm riskerar ett flerårigt fängelsestraff i hemlandet på grund av sin sexuella läggning.

För omkring två månader sedan besvarade jag en likartad fråga ställd av Maria Leissner. Min inställning har inte förändrats sedan dess.

Enbart den omständigheten att sökanden är homosexuell utgör ej grund för asyl. Riskerar sökanden allvarlig förföljelse på grund av sin sexuella läggning, kan emellertid uppehållstillstånd beviljas.

Anf. 46 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag får tacka invandrarministern för svaret, vilket inte gör mig särskilt nöjd. I homosexutredningen från 1984 refereras till motioner som avslagits därför att homosexuella då inte kunde anses som flyktingar. Som svar på motionerna hade sagts att dessa människor kunde få uppehållstillstånd av humanitära skäl om risk för förföljelse förelåg.

Utredningen ansåg att detta skydd var för dåligt och föreslog en ändring i 3 § utlänningslagen och ett förtydligande av den. Men denna del av utredningen avstyrktes i propositionen som behandlades 1987 i riksdagen. Det sades att det fanns en praxis för uppehållstillstånd som dittills hade tillämpats generöst och att det därför inte fanns något skäl att införa ytterligare bestämmelser.

Den 11 februari i år kunde vi i Dagens Nyheter läsa att två homosexuella från Sovjetunionen, där maximistraffet för homosexualitet är fem år, skulle utvisas. I tidningsreferatet sades det – man får emellertid alltid reservera sig något för att det kan vara felrefererat – precis som invandrarministern har sagt, att homosexualitet i sig inte utgör någon grund för asyl, även om homosexualitet är olaglig i hemlandet, utan det krävs ytterligare skäl.

Jag tycker att en sådan utvisning strider mot vad man sade om den generösa praxisen när propositionen behandlades 1987.

Handläggaren av ärendet sade i tidningsartikeln att straffparagrafen i Sovjet sällan används och att beviskraven är höga. Men bevisen finns redan, eftersom dessa två människor har framträtt och man vet att de är homosexuella. Det torde därför inte vara något problem med bevisningen. Dessutom tycker jag att det är fel att man skall behöva undanhålla sin sexuella läggning för att undvika straff. Jag tycker alltså att detta handlande är minst sagt anmärkningsvärt, och jag vill höra statsrådets reaktion på det som jag har sagt.

Anf. 47 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Barbro Westerholm vet att vi inte kan diskutera enskilda ärenden från dessa pulpeter. Jag kan bara återigen understryka att jag är medveten om att manlig homosexualitet är straffbar när det gäller, som Barbro Westerholm säger, bevisat könsumgänge. Jag har i en folkpartimotion till årets riksdag noterat att det är på det sättet på flera håll i världen. T.ex. flera delstater i USA har en lagstiftning som innebär att homosexuella förbindelser är straffbara.

Med anledning av rapporter från Sovjetunionen kan jag också konstatera att grupper av sexuella som tidigare har varit förtryckta nu talar allt friare och att homosexuella i Moskva har startat en egen tidskrift. Men det betyder inte att vi får låta detta undanskymma att de homosexuellas situation i Sovjetunionen är svårare än på många andra håll, att vi också följer denna utveckling nogsamt och att det också kan betyda att dessa människor ibland har ett mycket starkt skyddsbehov.

Anf. 48 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag är väl medveten om att statsrådet inte får gå in i individuella ärenden, men däremot kan hon medverka till att den praxis som Sverige hade i slutet av 80-talet vidmakthålls. Visserligen sägs det från svenska am-

bassaden att dessa straffparagrafer är under omarbetning i Sovjetunionen men att man inte är i mål än. Man säger också att risken är nästan obefintlig för att dessa människor skall straffas men att man inte kan garantera detta hundraprocentigt. Och så länge man inte kan ge dessa hundraprocentiga garantier tycker jag att dessa människor skall beviljas asyl. Vi i folkpartiet liberalerna kommer att fortsätta att driva den här frågan tills vi är i mål.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1990/91:421 om tidpunkten för beslut i asylärenden rörande sovjetiska judar

Anf. 49 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Maria Leissner har frågat om tidpunkten för beslut i asylärenden rörande sovjetiska judar. Som svar på Maria Leissners fråga kan jag upplysa om att ett tjugotal asylärenden som rör sovjetiska judar, vilka har överklagats till regeringen, nu är under slutfasen av beredningen i arbetsmarknadsdepartementet. De beräknas komma upp till avgörande snarast. Regeringen är beredd att fatta beslut så snart ärendena är färdigberedda.

Anf. 50 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret som jag tycker var mycket positivt. Bakgrunden till min fråga är att jag ställde den här frågan också i torsdags men då inte fick något svar. Därför är jag desto mer glad över att i dag få ett positivt svar.

Många av de sovjetiska judarna i Sverige har väntat oerhört länge på besked, ibland upp till ett och ett halvt år. Bland dem som har väntat sedan hösten 1989 finns flera som inte ens har fått det första beslutet från invandrarverket, och det ryms även flera barnfamiljer i den gruppen. Sedan oktober har det inte kommit några besked, och invandrarverket hade enligt mina uppgifter fått order uppifrån att lägga alla ärenden rörande sovjetiska judar på is till dess att nya signaler kom från regeringen.

Invandrarministern sade i interpellationsdebatten förra veckan att man hade försökt att göra närmare undersökningar av förhållandena för de sovjetiska judarna. Jag tolkar svaret i dag som att man nu är färdig med den nya bedömningen av läget för de sovjetiska judarna. Jag vill bara säga att det är märkligt att de sovjetiska judarna, som i många fall har fått långa fängelsestraff som kulmen på en livslång historia av antisemitisk förföljelse, skall behöva utredas under så lång tid som ett och ett halvt år innan man är färdig att fatta beslut i Sverige.

Jag vill ställa en fråga. Innebär detta att invandrarverket också skall komma i gång med sin bedömning av framför allt de ärenden som mycket länge har väntat på att behandlas?

Anf. 51 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag vill upplysa Maria Leissner om att ett statsråd aldrig kan ge order uppifrån till ett statligt verk. Om invandrarverket har gjort bedöm-

ningen att avvakta med något, vilket jag inte känner till, har invandrarverket fattat detta beslut på eget bevåg och får i så fall också svara för det när man tänker sätta i gång med sina ärenden.

Vi har nu berett dessa ärenden, och såvitt jag kan se har de inte väntat särskilt mycket längre än andra ärenden. Många av de ärenden som har legat i departementet är sådana som har kommit under 1990. Några hör till dem som har kommit under den stora inströmningen hösten 1989.

Det kan väl synas märkligt att det har tagit så lång tid. Men vi diskuterade ju i den första frågan olika åtgärder för att minska väntetiderna, och jag är beredd att fortsätta att försöka minska väntetiderna. Förklaringen är naturligtvis att dessa ärenden har trängts med 60 000 andra ärenden. Dessutom vill jag påstå att det är helt orimligt att jag här i kammaren under frågestunderna skall tala om när enskilda ärenden kommer upp. Men vi skall fatta dessa beslut så fort vi kan.

Anf. 52 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag ställde inte någon fråga om enskilda ärenden, utan min fråga gäller en grupp och det är, såvitt jag förstår, fråga om ett praxisbeslut på grundval av att det hela tiden händer saker och ting i Sovjetunionen. Detta var vi också inne på i interpellationsdebatten. Men det är inte alltid så lätt att fastställa hur läget egentligen är när det gäller de sovjetiska judarna.

Jag är emellertid mycket glad över att ha fått det här beskedet. Och trots att invandrarministern naturligtvis inte kan ge order till invandrarverket, kan det ju hända att invandrarverket väntar på detta nya praxisbeslut. Jag hoppas att de sovjetiska judarna – många har väntat sedan hösten 1989 utan att ha fått det första beslutet från invandrarverket – nu kan se fram emot att åtminstone gå vidare i processen.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1990/91:387 om folkbokföringsreformen

Anf. 53 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Torgny Larsson har frågat vilka åtgärder jag ämnar vidta för att berörd personal skyndsamt kan ges besked om huruvida anställning hos de lokala skattemyndigheterna kan erhållas.

För två veckor sedan besvarade jag en annan fråga som bl.a. rörde tillsättningen av tjänster hos skattemyndigheterna med anledning av folkbokföringsreformen. Jag nämnde då att organisationskommittén vid den tidpunkten fattat tillsättningsbeslut i fråga om tjänsterna i närmare hälften av länen och att jag utgick från att resterande tjänster kunde tillsättas inom den närmaste tiden.

Tjänsterna i ytterligare ett antal län har tillsatts sedan dess, och det återstår nu bara fyra län där tillsättningarna inte är klara. I dessa län är beslut om tillsättning nära förestående.

Mot den här bakgrunden anser jag inte att det finns något behov av åtgärder från min sida vad gäller tillsättningsförfarandet.

Anf. 54 TORGNY LARSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Att jag ställde frågan beror på att jag vet att många anställda på pastorsexpeditionerna mår dåligt. Efter det att jag hade lämnat in min fråga noterade jag att en liknande fråga hade ställts av en annan ledamot. Men även om jag när jag lämnade in frågan hade känt till det svar som statsrådet då hade gett, hade jag i alla fall ställt en fråga, eftersom jag blev närmast oroad då jag fick se att man i bortåt hälften av länen så sent som för några veckor sedan inte hade kunnat ge några besked.

Jag råkar känna till att det fördes en diskussion inom regeringen 1987 om huruvida reformen skulle genomföras efter tre eller fyra år. Det blev fyra år. Jag tycker att det är ett verkligt sjabbel att det har behövt ta så lång tid för personalen att få besked. Inte förrän nu har alla län utom fyra fått besked.

Nu säger statsrådet att det bara är fyra län som återstår. Men det är ingen lösning för dem som faktiskt berörs. Jag undrar vad som menas med att det snart skall fattas beslut om tillsättning. Vad menas med "nära förestående"? Kan Erik Åsbrink ge besked? Dessutom är jag väldigt angelägen om att få svar på frågan varför det har dröjt så länge med beskeden. Skulle de inte ha kunnat ges tidigare? Dessutom undrar jag om statsrådet beklagar att det har tagit så lång tid.

Anf. 55 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! En förklaring till att det har tagit så lång tid är att förhandlingarna om lönenivån inom den nya organisationen har varit besvärliga i vissa avseenden. Det har i vissa fall funnits meningsskiljaktigheter vid tillsättningen av enstaka tjänster. I det sammanhanget har det varit en strävan, även från personalorganisationernas sida, att alla tillsättningar i ett län skall ske samtidigt. Man har alltså i vissa fall fått vänta på besked därför att det har kunnat vara tvister rörande någon enstaka tjänst.

Nu har ändå – detta sedan jag besvarade den förra frågan för fjorton dagar sedan – beslut fattats i ytterligare ett antal län. Det är som sagt endast fyra län där beslut ännu inte har fattats. I de fallen har förslag till tillsättningsbeslut skickats ut som information till de anställdas organisationer den 11 februari. Tiden för att begära förhandling löper från den 13 februari, då förslagen kom organisationerna till handa. Beslut skulle enligt vad som planerats ha fattats den 19 februari, men tiden för att begära förhandlingar har inte löpt ut då. Därför kommer beslut sannolikt att fattas något senare. Men det är, som jag sade, nära förestående. Jag räknar därför med att personalen i de fyra återstående länen kan få de besked som den väntar på inom en snar framtid.

Anf. 56 TORGNY LARSSON (s):

Herr talman! Jag kan förstå att det kan vara svårt för ett statsråd att ange ett exakt datum, och jag begärde det inte heller. Men kan jag ändå tolka det svar som jag har fått så, att man kan räkna med att de får besked före månadsskiftet?

Anf. 57 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Om jag skall vara säker på min sak kan jag inte gå i god för det. Det är fråga om beslut som inte jag eller regeringen fattar, utan det ligger på annat håll. Men den information som jag har inhämtat visar att beslut är mycket nära förestående. Det är naturligtvis önskvärt att beslut kan fattas så snart som möjligt.

Anf. 58 TORGNY LARSSON (s):

Herr talman! Jag kan alltså inte få mer preciserade besked i det här läget. Har då statsrådet någon möjlighet att inom ramen för sina befogenheter trycka på?

Anf. 59 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag tror att mina möjligheter är begränsade i det avseendet. Den information som jag har inhämtat har jag redogjort för. Jag kan alltså inte säga exakt vilken dag det handlar om, men det är uppenbart att det är en mycket nära förestående tidpunkt. Jag tycker att det är ett så tillfredsställande besked som det går att ge i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1990/91:414 om momsen på färdtjänst

Anf. 60 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Barbro Sandberg har frågat mig vad regeringen avser att göra för att momsplikten vad gäller färdtjänst skall vara oberoende av vilket system kommunerna använder för betalning. Frågan har ställts mot bakgrund av att riksskatteverket har uttalat att färdtjänstberättigades serviceavgift skall beläggas med mervärdeskatt om avgiften tas ut i samband med resan, medan ingen skatt skall tas ut om kommunen fakturerar den färdtjänstberättigade i efterhand.

Frågan avser ett uttalande av riksskatteverket i fråga om tillämpningen av lagen om mervärdeskatt. Det ankommer inte på regeringen att ta ställning i sådana frågor. I sak kan dock följande sägas.

Utgångspunkten för den reformerade mervärdeskatten har varit att beskattningen i princip skall vara generell. Från den generella skatteplikten har undantag gjorts för bl.a. social omsorg. Däremot undantas inte varor eller tjänster som t.ex. kommunen eller annan som bedriver omsorgsverksamhet förvärvar för att kunna tillhandahålla den skattefria omsorgen.

Skatteplikten för den tjänst som ett taxiföretag tillhandahåller kommunen vid färdtjänstkörningar är enligt riksskatteverkets uttalande oberoende av vilket betalningssystem kommunen använder. Taxiföretaget debiterar således mervärdeskatt för hela tjänsten, oavsett om det är kommunen eller färdtjänstkunden som betalar.

Att utvidga undantaget från skatteplikt till att också omfatta vissa av de tjänster som taxiföretagen tillhandahåller skulle enligt min mening medföra betydande problem. Skatteplikten skulle i sådana fall bli beroende på åt vem

tjänsten tillhandahålls och i vissa fall på vem som erlägger betalningen för tjänsten, inte på vilken tjänst det är fråga om. En sådan ordning skulle medföra betydande tillämpnings- och redovisningsproblem både för de skattskyldiga och för myndigheterna. Det är för övrigt inte ovanligt i momssystemet att skattebelastningen kan bli beroende av det sätt på vilket man väljer att organisera och bedriva verksamheten.

Jag är inte beredd att vidta några åtgärder för att utvidga skattefriheten på det sätt Barbro Sandberg efterlyser.

Anf. 61 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag beklagar det sista Erik Åsbrink sade, att han inte är beredd att ändra på förfaringssättet. Jag har alltså inte begärt någon utvidgning, och jag har inte heller begärt någon momsbefrielse. Jag är inte emot den enhetliga momsen. Det är inte det frågan handlar om, utan det handlar om administrationen. Då det gäller färdtjänsten skall, enligt vad jag förstår, momsen inte behöva drabba den enskilde, eftersom kommunen får lyfta av den. Anser Erik Åsbrink att färdtjänst är en form av social omsorg? Kommunen måste ju ändå tillhandahålla färdtjänst enligt socialtjänstlagen. Såvitt jag förstår gör riksförsäkringsverket inte det, eftersom man tycker att moms skall tas ut. Är det rimligt att momsplikten skall vara beroende på vilket system kommunerna använder för betalning?

Det här medför för kommunerna ökade administrativa kostnader. Egen regi gynnas. Om kommunerna driver det i egen regi, betalar man till kommunen, som sedan lyfter av egenavgiften.

Jag är inte någon skatteexpert, som Erik Åsbrink inser, men jag undrar om man ändå inte kan lägga om redovisningen för taxiresor – taxiföretagen skickar ju ändå en räkning till kommunerna – för att slippa momsen och för att slippa höja avgiften för de handikappade.

Anf. 62 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det glädjer mig att Barbro Sandberg ställer sig bakom principen om den enhetliga mervärdeskatten, för det var en central punkt i den skattereform som våra resp. partier har varit överens om. Om man skulle tillmötesgå de önskemål som Barbro Sandberg framför innebär det, såvitt jag förstår, ett brott mot denna princip. Det innebär alltså att man skulle få befrielse från momsplikten, inte generellt för en viss typ av tjänst, utan beroende på, som sagt, vem som betalar. Det skulle inte bara vara administrativt väldigt krångligt – det skulle skapa kontroll- och gränsdragningsproblem – utan också lätt ge upphov till liknande svåra situationer. Det här är ju inte unikt, utan motsvarande situationer uppkommer i en rad sammanhang inom momssystemet. Den som utnyttjar färdtjänsten slipper betala mervärdeskatten om det är kommunen som debiterar. Jag menar att det är den ordning som man bör välja i normala fall för att slippa få en extra skattebelastning på dem som utnyttjar färdtjänsten. Det är möjligt att detta medför någon smärre administrativ olägenhet för kommunerna, men det får man lov att acceptera. Jag anser att det är viktigare att man kan undgå att lägga skatt på dem som utnyttjar färdtjänsten.

Anf. 63 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Problemet är nog inte så stort för kommunerna utan för de människor som drabbas. Det är en grupp människor som i sig är vad vi brukar kalla för svaga. Pensionärerna vill gärna betala avgiften när de åker, därför att de är vana vid att göra rätt för sig. Då skall de drabbas av en högre kostnad. Vissa handikappgrupper har inte förmåga att hålla reda på sina pengar. De vet inte hur mycket de har åkt för. De tror att de har åkt gratis, men räkningen kommer i slutet av månaden. De har svårt att planera sin ekonomi. Det vore ur deras synpunkt lättare om man ändrade på det hela.

Taxiföretaget måste ju skicka en räkning till kommunen, och det är trots allt inte hela kostnaden som egenavgiften berör. Taxiföretaget skriver en räkning på hela avgiften, specificerar momsen och drar sedan av egenavgiften.

Anf. 64 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag har ändå uppfattat att det avgörande problemet skulle vara huruvida de som utnyttjar färdtjänsten, som är en social rättighet, skall belastas av skatt eller inte. Jag har sagt att man kan slippa det genom att kommunen får debitera kostnaden. Då har man tillgodosett det rimliga önskemålet att vi inte skall beskatta sociala tjänster. Alternativet är – det har jag redan sagt men jag kan gärna upprepa det – att vi gör ingrepp i momssystemet, som skulle skapa väldigt stora gränsdragningsproblem. Det skulle alltså innebära att vissa tjänster, till skillnad från de principer om likformighet som jag trodde att vi var överens om, blir skattefria i vissa fall och beskattas i andra fall. Börjar vi införa den typen av åtskillnad, får vi en rad andra situationer där motsvarande problem kan uppkomma. Det vore synnerligen olyckligt om vi skulle krångla till skattesystemet på detta sätt. Det naturliga måste vara att debiteringen utförs av kommunerna. Då slipper de som utnyttjar färdtjänsten att betala skatt.

Anf. 65 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag förstår inte riktigt vad Erik Åsbrink menar när han talar om annan tjänst. Här gäller det ju en tjänst, och det är färdtjänsten. Om personen betalar på en gång och kommunen sedan får en räkning från taxiföretaget, har jag svårt att inse att det skulle vara fråga om något större undantag. Jag har också sett Kommunförbundets alternativ, och jag kan inte från min horisont inse att det skulle vara någon skillnad, men jag är som sagt ingen skatteexpert.

Det här problemet kommer vi att möta igen när regeringen presenterar propositionen om sjukresorna, som landstingen skall ta över. Det skall bli moms på egenavgiften även där.

Anf. 66 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Problemet skulle alltså uppkomma om taxiföretaget, när det utför tjänsten åt kommunen, skulle ta ut skatt. Det handlar – det skall vi ha klart för oss – i relationen mellan taxiföretaget och kommunen om en transporttjänst. Men man skulle inte ta ut skatt när tjänsten så att säga betalas av den färdtjänstberättigade. Här skulle vi ha ett fall där en tjänst behandlas

olika skattemässigt beroende på åt vem tjänsten utförs. Det är den typen av gränsdragningsproblem jag är angelägen om att vi skall försöka undvika i momssystemet.

Anf. 67 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag hänger faktiskt inte med Erik Åsbrink. I den egenavgift som den färdtjänstberättigade betalar ingår givetvis en del moms, precis som den ingår när jag åker med bussen. I kollektivtrafikavgiften ingår moms. Där påläggs inte någon särskild moms. Jag har fortfarande svårt att hänga med i Erik Åsbrinks tankegångar.

Anf. 68 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! När kommunen i efterhand debiterar den färdtjänstberättigade ingår inte någon moms. Ingen moms tas alltså ut på den kostnaden. Det här är ett fullt genomförbart sätt att utföra betalningar på och undkomma skattekonsekvenser för dem som har den här förmånen.

Anf. 69 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Men taxiföretaget har ju redan tagit ut sin moms. Det ingår i priset till kommunen. Kommunen har då betalat hela momsen, men kommunen står också för den färdtjänstberättigades del av momsen.

Anf. 70 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Kommunen tar alltså inte ut moms av passageraren i de fallen. Det är skillnaden. Därmed uppkommer inte skattebelastning för den färdtjänstberättigade passageraren.

Anf. 71 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Men kommunen tar inte ut momsen heller när man skickar räkningar, men taxiföretagen har fortfarande debiterat momsen. Skickar de räkningar skall de inte ta ut moms. Taxi skall ju ha sin moms oavsett vem som betalar. Men det blir olika för den färdtjänstberättigade beroende på hur han betalar. Det är där jag tycker skevheten ligger.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1990/91:407 om finansieringen av utlovad kompensation till pensionärer

Anf. 72 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Marianne Andersson i Vårgårda har frågat mig på vilket sätt regeringen avser att finansiera kompensationen till pensionärerna för skattereformen.

Som jag tidigare redovisat dels i svar på en fråga, dels i ett interpellationssvar här i kammaren, kommer regeringen inom kort att lämna en proposition till riksdagen med förslag om ett särskilt tillägg till det kommunala bo-

stadstillägget till pensionärer. Jag är inte nu beredd att närmare redogöra för denna proposition.

Anf. 73 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Till slut har regeringen ändå insett att någonting måste göras för de pensionärer som nu tvingas leva på yttersta marginalen. Det går att säga mycket om att insikten kom så sent.

Vi har gång på gång hört biträdande finansminister Erik Åsbrink i TV och här i kammaren tala om att pensionärerna som grupp kommer att tjäna på skattereformen. Han har då glömt de stora skillnader som finns inom denna grupp. Jag har ett intryck av att man har trott att om en felaktighet upprepas tillräckligt ofta så blir den sann. Så är det inte, och det har visat sig med all tydlighet. Nu skall alltså de värsta avarterna rättas till, och det är bra. Enligt uppgifter i massmedia skall det ske via ett höjt kommunalt bostadstillägg, och det säger också statsrådet här. Men man säger också att staten skall stå för kostnaderna de fyra första månaderna för att undvika retroaktivitet i lagstiftningen. Sedan skall kommunerna stå för 75 %. Man vältrar alltså över sina egna misslyckanden på kommunerna. Jag vill då fråga: Blir det en sådan fördelning? Kan socialministern här i kammaren svara på denna fråga, då statsrådets tankar ändå är väl kända i hela landet? Förslaget skulle presenteras för den socialdemokratiska riksdagsgruppen i kväll. Vad blev resultatet av överläggningarna?

Anf. 74 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! De överläggningar som förs i den socialdemokratiska riksdagsgruppen stannar också inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen, oavsett vilken fråga det gäller.

Beträffande sakfrågan här är min avsikt att komma med en proposition inom kort. Jag är alltså inte beredd, som jag sade i mitt inledande svar, att redogöra för denna proposition förrän den är behandlad i regeringen.

Anf. 75 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! Jag förutsätter då att det kommer att bli så att kommunerna ändå får ta en del av finansieringen. Kommunerna har faktiskt en pressad situation i dag. Hälften av dem kan t.ex. inte klara av barnomsorgen. En rad andra uppgifter har lagts ut på kommunerna, bl.a. när det gäller skolan och miljöansvaret. Det här kräver ju resurser. Att man kombinerar skattestoppet med de tilltänkta nya pålagorna riskerar att gå ut över omsorgen om de äldre. Om det nu blir en sådan ordning – mycket tyder ju ändå på det – vittnar det om nonchalans mot det kommunala självstyret. Hur tänker sig i så fall regeringen att kommunerna skall klara sina åtaganden i framtiden?

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1990/91:411 om stiftelsen Noaks ark

Anf. 76 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat mig om jag ämnar verka för att stiftelsen Noaks ark/Röda korset får en uppräkning av anslaget ur regeringens aids-anslag så att verksamheten kan fortsätta att bedrivas till gagn såväl för det preventiva arbetet som för vård av redan aids-sjuka.

Jag delar uppfattningen att den verksamhet som stiftelsen Noaks ark/Röda korset bedriver är mycket viktig och måste få ekonomiska möjligheter att fortsätta. Verksamheten får bidrag från flera håll, även från Stockholms läns landsting och Stockholms stad. För kalenderåret 1990 har staten, landstinget, staden och Röda korset bidragit till driften med sammanlagt 14,3 milj. kr., varav från staten 4 milj. kr.

Förslag om verksamheten för år 1991 och en på detta förslag grundad ansökning om bidrag prövas för närvarande bl.a. av socialstyrelsen, som har att besluta om bidraget från de statliga aidsmedlen. För innevarande år begärs totalt sett en ökning av bidraget med 2,7 milj. kr. i förhållande till föregående år.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att de medel som regeringen föreslår att riksdagen skall anvisa för budgetåret 1991/92 till insatser mot aids ger utrymme för en positiv prövning av framställningarna om bidrag såväl från stiftelsen Noaks ark/Röda korset som från andra frivilligorganisationer, som utför ett värdefullt och angeläget arbete i kampen mot HIV/aids.

Anf. 77 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, som uttrycker stor positivitet till Noaks arks verksamhet, vilket jag tycker är bra. Vi vet att HIV/aids är en på sikt livshotande sjukdom och ett av vår tids största medicinska problem. Jag tror att vi kan vara överens om att de underlåtelser som vi i dag gör när det gäller satsningar kommer vi om några år att få betala dyrt och mångdubbelt. Jag tänker då inte bara på de rent ekonomiska bidragen utan kanske framför allt på det mänskliga lidandet, som inte kan mätas i pengar.

Vi är tydligen överens om att Noaks ark utför ett fantastiskt arbete liksom om att flerdubbla offentliga insatser inte skulle kunna ge ett så gott socialt resultat som det som Noaks ark kan uppnå. Det beror på de rent ideella insatserna, som omräknade i pengar för närvarande motsvarar ca 4 milj. kr.

Tyvärr har Noaks ark ändå satts på något som man där själv bedömer som en svältkur under senare år. Anslagen från stat, kommun och landsting har minskat med 2 milj. kr. eller med 15 % under de senaste åren. Oron över att verksamheten kanske måste stängas i höst är mycket stor. Det gäller bl.a. gästhemmet, där de aids-sjuka som är för svaga för eget boende vistas. Jag tror att vi är överens om att det vore djupt olyckligt.

Jag vill fråga om jag kan tolka socialministerns svar så, att de äskade medlen nu bör beviljas Noaks ark, antingen via socialstyrelsen eller, i den mån detta inte räcker, genom att regeringen går in med bidrag, så att man kan fullfölja de verksamheter som man har för avsikt att försöka klara av.

Anf. 78 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag tror att det över samtliga partigränser råder en utomordentligt stor och faktiskt mycket värdefull gemensam uppfattning om att det frivilliga förebyggande arbetet och det frivilliga omvårdande arbetet i dessa organisationer är mycket viktigt för att de personer som är berörda skall kunna få stöd och hjälp i en mycket svår situation.

Det finns kanske anledning att säga att man från departementet och från socialstyrelsen hela tiden sedan man bröt sig ut ur en annan organisation och bildade Noaks ark, i form av reda pengar och på annat sätt, har stött denna verksamhet. Vi är mycket angelägna om att den får både personligt och ekonomiskt stöd, eftersom vi tycker att den är värdefull.

Jag vill inte här gå in i de bedömningar och i den beredning av ett ärende som socialstyrelsen har ansvar för. Jag kan bara konstatera att det är en utomordentligt värdefull verksamhet som man bedriver. Jag har stor förståelse för den oro som man nu känner.

Jag skulle kanske också lägga till att en organisation av Noaks arks typ, som har vuxit så oerhört fort, också har ett behov av att få stöd för att klara sin numera ganska stora organisation. Det krävs speciella insatser för att den skall kunna klaras på sikt.

Anf. 79 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tror att vi är helt överens om det nödvändiga i att Noaks ark får fortsätta att leva och verka, men icke för ty är man inom organisationen för närvarande mycket orolig. Man ser en risk för att man skall tvingas göra väsentliga nedskärningar, i storleksordningen 1 milj. kr. i reala termer, om man inte får hela det anslag som man har äskat.

Jag förstår att socialministern inte kan säga exakt hur socialstyrelsen kan agera. Jag ämnar ta upp denna fråga i socialstyrelsen, och med utgångspunkt i den positiva inställning som jag har hört uttalas här från socialministern tar jag för givet att de äskade medlen kommer att utbetalas. För den händelse att så inte sker kommer jag tillbaka med en liten framställning härom. Det som vi satsar nu är kanske mycket litet jämfört med vad vi får betala inom en kort tid, om vi inte gör tillräckligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:423 om rättspsykiatriska kliniken i Lund

Anf. 80 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Birthe Sörestedt har frågat mig om jag anser att ett beslut att upphöra med den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten i södra regionen är förenligt med lagstiftningen och dess intentioner.

Situationen inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet har under en följd av år varit problematisk. Bl.a. har ett stort antal undersökningar inte kunnat genomföras i överensstämmelse med de krav på skyndsamhet som anges i lagstiftningen.

Vad gäller kliniken i Lund har socialstyrelsen inte inkommit med någon framställan till regeringen om att få avveckla denna.

Jag har dock för avsikt att föreslå regeringen att inom kort lägga fram en proposition om organisationen av den rättspsykiatriska verksamheten m.m. Förslagen i propositionen är ägnade att dels höja kapaciteten och effektiviteten i verksamheten, bl.a. genom en effektivare ledning av den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten, dels främja en integrering mellan denna och den allmänpsykiatriska vården. Förslagen ger stöd åt en positiv utveckling av den rättspsykiatriska verksamheten i landet och ligger i linje med intentionerna bakom lagförslagen i proposition 1990/91:58 om psykiatrisk tvångsvård m.m., som för närvarande behandlas av riksdagen.

Anf. 81 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min fråga. Så sent som i oktober förra året diskuterade vi verksamheten vid den rättspsykiatriska kliniken i Lund. Jag kände då en stor oro över den situation som rådde, med redan gjorda indragningar av undersökningsplatser. Detta fick till följd försämringar i undersökningarna och långa väntetider. Ett flertal undersökningar utfördes på häkte, med motiveringen att platsbrist förelåg. Socialministern lovade då att varken innehåll eller kvalitet i undersökningarna skulle försämras.

Nu säger socialministern att socialstyrelsen inte inkommit med någon framställan till regeringen om avveckling av kliniken i Lund. Jag vet inte riktigt vad jag skall tro. Enligt uppgift har socialstyrelsen lämnat ett varsel för de 64 anställda till länsarbetsnämnden. Intagningen har stoppats, och den sista mars skall kliniken vara avvecklat. Enligt en byrådirektör på socialstyrelsen skall patienterna från södra Sverige skickas till Stockholm.

Som jag uppfattar socialministerns svar skulle detta vara helt uteslutet. Men är det så att socialstyrelsen i stället avser att komma in med sin framställning till socialministern i morgon eller inom den närmaste tiden? Är det så, socialministern, att undersökningsverksamheten kommer att vara kvar i södra Sverige, så att patienterna där kan få sina undersökningar och sin vård på nära håll?

Anf. 82 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Birthe Sörestedt har frågat mig om beslutet att upphöra med rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet i södra regionen är förenligt med lagstiftningen och dess intentioner. Jag har inte fått någon framställning om att man skulle upphöra med någon rättspsykiatrisk verksamhet i den södra regionen. Birthe Sörestedt och jag har tidigare diskuterat detta. Efter ett antal turer, som vi kanske inte skall ta upp här, pågår nu en förhandling under ledning av en särskilt utsedd förhandlingsman. Förhandlingen förs mellan staten och ett antal sjukvårdshuvudmän med sikte på att dessa skall ta på sig ansvaret för att bedriva rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet. Enligt min uppfattning bör också den södra regionen ha en sådan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet för att tillgodose de rättsliga kraven i det här området.

Som jag sade i mitt svar har det inte till departementet eller till regerings-

kansliet inkommit någon framställning om nedläggning av klinikverksamheten i Lund. Jag vill ändå hålla mig till den principiella frågan och framhålla att jag anser att det skall finnas en sådan verksamhet i den södra regionen. Jag kan inte ta ställning till hur det slutliga resultatet av de förhandlingar som nu pågår mellan staten och sjukvårdshuvudmännen skall komma att se ut.

Anf. 83 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Som socialministern säger har förhandlingarna pågått under lång tid. Vi skulle helst ha sett att vi kunnat få ett klart besked i denna fråga. Jag har inte så stor förtröstan på att det skall komma snart, eftersom frågans behandling har dragit ut under lång tid. Det är också därför som jag känner en stor oro för att verksamhet skall komma att läggas ned, innan man klarat av förhandlingarna som skall ge resurser och platser.

Det handlar här faktiskt om människor, människor som har rätt till rättssäkerhet och till undersökning och vård nära hemmet. Det som socialministern säger stillar inte helt min oro. Om det görs nedskärningar innan förhandlingarna är klara, kommer det att bli brist på platser för undersökningar i södra Sverige.

Jag vill tacka socialministern för att socialministern säger att vi enligt intentionerna skall ha undersökningsplatser i södra Sverige, men jag undrar om det är något glapp mellan olika instanser eller om det kommer att bli en bra verksamhet, som socialministern tidigare har lovat.

Anf. 84 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag har full förståelse för Birthe Sörestedts djupa oro med tanke på att det sedan ett antal år tillbaka har förekommit debatter och förhandlingar och sammanbrott i förhandlingar om hanteringen av verksamheten kring rättspsykiatriska undersökningar. Men det har sedan ett antal år tillbaka pågått konkreta förhandlingar med ett antal sjukvårdshuvudmän och staten, ledda av en särskild utsedd förhandlingsman, och de har nått så långt att man är på väg att få fram ett antal platser.

Det är min uppfattning att socialstyrelsen på denna punkt har ett ansvar för att tillse att denna verksamhet fungerar. Fram till dess att jag har fått något annat besked förutsätter jag att denna tillsyn och detta ansvar fullföljs.

Anf. 85 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Vi får då framöver bevaka att det verkligen kommer att finnas en undersökningsverksamhet i södra Sverige med ett bra innehåll och en god kvalitet. Vi kan inte i en sådan här verksamhet skicka människor från oss till Mellansverige. Jag tar det nästan som ett löfte från socialministern i denna frågedebatt att undersökningsverksamhet skall få finnas kvar i södra Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1990/91:420 om kommunala avfallsplaner

Anf. 86 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om regeringen avser att vidta åtgärder så att föreskrifter utfärdas för att säkerställa att avfallsplaneringen får en hög och enhetlig standard.

Regeringen presenterade i 1990 års budgetproposition ett program för bättre avfallshantering. Regeringsprogrammet innehåller bl.a. ökade krav på kommunerna. Exempelvis skall kommunerna upprätta heltäckande avfallsplaner samt genomföra inventeringar av avfallsmängder och avfallsflöden. I programmet framhålls vidare att regeringens målsättning är att förbränning och deponering av osorterat avfall skall ha upphört vid utgången av år 1993.

Statens naturvårdsverks styrelse har vid sitt senaste sammanträde fastställt föreskrifter och allmänna råd till kommunerna. Materialet som skall tillgodose bl.a. kraven på en hög och enhetlig standard har tagits fram tillsammans med representanter för Kommunförbundet, Renhållningsverks-föreningen, Industriförbundet m.fl.

Betydelsen av den kommunala avfallsplaneringen och avfallshanteringen understryks i den omfattande miljöproposition, En god livsmiljö (prop. 1990/91:90), som regeringen i går överlämnade till riksdagen.

Anf. 87 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Som framhålls i detta har kommunerna ett mycket stort ansvar för hanteringen av avfall och sopor ute i kommunerna i dag. Detta ansvar lades över på kommunerna den 1 januari, och det var mot den bakgrunden som jag blev litet orolig. Omhändertagandet av avfallet är en mycket viktig men inte helt enkel fråga. Det ligger ett ansvar på kommunerna att utarbeta avfallsplaner och att göra inventeringar av de avfallsmängder som finns. De skall också se till att avfallsflödena blir sådana att soporna inte hamnar där de inte skall vara.

Det handlar om stora mängder, när kommunerna har ansvar inte bara för de sopor som kommer från hushållen utan också för dem som kommer från företagen. Här kommer också det miljöfarliga avfallet in i bilden. Det är viktigt att hanteringen blir korrekt från början, och jag har saknat föreskrifter härom från naturvårdsverket. Jag är tacksam för att jag nu får veta att man har antagit sådana. Jag vill fråga: Från vilket datum kommer de att gälla?

Anf. 88 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! En av de stora fördelarna med det program som regeringen redovisade för riksdagen förra våren var att vi fick en central myndighet med tillsynsansvar, vilken kan fungera som avancerad rådgivare till kommunerna. Det har vi nämligen inte haft förut.

Naturvårdsverket började med detta arbete så snart som riksdagen hade fattat sina beslut förra våren, och det gällde då att få de olika aktörerna att bli helt överens om tagen. Det tog litet längre tid än fram till den 1 januari, som var avsett. Det var naturligtvis bättre att man blev helt överens.

Jag skall bekänna att jag inte har datum för ikraftträdandet i huvudet. Om

jag får återkomma per telefon till Lennart Brunander i morgon, kan jag lova att Lennart Brunander skall få den uppgiften.

Anf. 89 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för det.

Det är naturligtvis viktigt att de som skall syssla med detta är överens om hur de skall göra. Vi var inte riktigt överens när vi fattade riksdagsbeslutet, men vi är nu ense om att det är viktigt att lösa frågorna på bästa möjliga sätt. Detta kan säkerligen ske på olika vägar. Riksdagen har nu fattat beslut om att det skall ske med ett heltäckande kommunalt ansvar, men det är då viktigt att riktlinjerna är sådana att de stämmer mellan olika kommuner.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på frågorna 1990/91:375, 376 och 377 om de svenska skyddsmaskerna

Anf. 90 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig på vilket sätt regeringen avser att försäkra sig om att svenska gasmasker ger ett fullgott skydd.

Göthe Knutson har frågat mig i vilka avseenden Israel underkänner de svenska skyddsmaskerna och vad det är i den israeliska hotbilden som de svenska skyddsmaskerna inte klarar samt varför svenska myndigheter anser att detta inte kan hota oss.

Hugo Bergdahl har frågat mig vilket skydd de skyddsmasker som svensk militär och civilbefolkning utrustas med i en krissituation ger.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Det svenska befolkningsskyddet utgår från förutsättningen att insatser av kemiska stridsmedel primärt riktas mot mål av militär betydelse. Skyddet är därför uppbyggt för att kunna klara sidoverkningar på befolkningen av insatser mot sådana mål, t.ex. i form av ett gas- eller aerosolmoln som driver in över ett tättbebyggt område.

I hotbilden ingår, enligt våra exportorgan FOA och statens räddningsverk, främst nervgaser och senapsgas. Sannolikheten för insatser av cyanväte bedöms vara låg. Anledningen till det är att cyanväte kräver en relativ hög koncentration för att vara verksamt. Eftersom det mycket snabbt späds ut till ofarlig koncentration är risken liten att någon som befinner sig på avstånd från det primära målet skall komma att drabbas av en skadlig dos.

Riksdagen har beslutat att hela den svenska befolkningen skall ha tillgång till andningsskydd senast år 1994. Tillverkningen påbörjades i början av 70-talet, vilket innebär att de äldsta andningsskydden i våra civilförsvarsförråd är ca 20 år gamla. Tillgången på skydd var vid årsskiftet 1990-1991 ca 6,3 miljoner vuxenskydd, 244 000 barnskydd och 67 000 spädbarnsskydd i form av skyddsväskor. Den övervägande delen av dessa är försedda med fast filter.

Sedan någon tid tillbaka tillverkas emellertid alla nya andningsskydd med utbytbart filter. Fördelen med utbytbart filter är att skyddets användbarhet i samband med fredstida kemikalieolyckor ökar. Båda typerna av filter inne-

håller aktivt kol som ger ett gott skydd mot samtliga kända kemiska stridsmedel. Genom impregnering av kolet med olika metallsalter skyddar filtren också mot cyanväte. På senare tid har emellertid uppmärksammats att impregneringen kan åldras om filtren under lång tid förvaras i en miljö med hög luftfuktighet. Enligt FOAs bedömning tar det något tiotal år innan skyddsförmågan mot cyanväte försämrats kraftigt. Andningsskydden ger då fortfarande ett fullgott skydd mot de kemiska stridsmedel som ingår i den svenska hotbilden, nämligen nervgas och senapsgas.

Jag vill sammanfattningsvis säga att anskaffningen av andningsskydd till den svenska befolkningen helt följer riksdagens beslut såväl i fråga om utformningen av skydden som i fråga om uppbyggnadstakten.

När det gäller de 25 000 andningsskydd som Sverige via FN-organisationen UNRWA överlämnat till palestinier på ockuperade områden, vill jag erinra om att ingen kritik har riktats mot de svenska andningsskydden vare sig från mottagaren av skydden – UNRWA självt – eller från någon annan myndighet eller organisation. Kritiken kommer, såvitt jag har erfarit, från en enskild befattningshavare inom den israeliska försvarsmakten. Till bilden hör att den israeliska staten i sin försvarsplanering har beaktat möjligheten av terrorinsatser med kemiska stridsmedel riktade mot civilbefolkningen. Man har därför tvingats anskaffa en mycket påkostad folkskyddsmask, som också skall skydda mot cyanväte.

I den nu aktuella situationen där Irak är den anfallande parten är dock, enligt FOAs bedömning, risken för insatser av cyanväte liten. Det hänger samman med att det för Irak inte finns något effektivt sätt för att sätta in denna typ av kemiska stridsmedel på så långa avstånd som det här är fråga om.

Jag vill slutligen också något beröra det skydd, skyddsmask 51, som den militära personalen och civilförsvarets undsättningsenheter har. Skyddsmask 51 har i huvudsak samma egenskaper som befolkningsskyddsmasken. En skillnad är dock att dess filter kan förvaras på ett sådant sätt att det inte påverkas av fukt. Det innebär att den har hög motståndsförmåga mot cyanväte också efter många års lagring.

Anf. 91 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Det här svaret är naturligtvis i många avseenden lugnande till sin karaktär. Man kan väl summera och säga att det för det första inte behövs något skydd mot cyanväte och för det andra att de allra flesta skyddsmasker faktiskt i alla fall har skydd mot cyanväte. Detta låter naturligtvis bra. Nu kan man emellertid konstatera att många inte har något skydd. Det försvaras med att det inte ingår i den svenska hotbilden.

Jag tror att det kan finnas anledning att se över denna hotbild, lämpligen inför det nya försvarsbeslut som skall fattas om ett år. Att utesluta användning av stridsgaser mot civilbefolkningen är väl tyvärr inte möjligt med tanke på de erfarenheter som ändå finns på det här området. Är skyddet bristfälligt när det gäller vissa typer av gaser därför att de inte finns med i hotbilden, ökar kanske därmed risken för att just sådana gaser kommer till användning.

Det finns ju då inte något skydd emot dessa gaser som har mer av den avsedda effekten.

Jag tror alltså att det med anledning av den kritik som riktas mot de svenska skyddsmaskerna finns skäl att se över lagringsförhållanden och skaffa sig en säkerhet för att de svenska skyddsmaskerna också fyller dessa krav. Jag vill sluta med att fråga om försvarsministern anser att allt är väl eller om han är beredd att dra några slutsatser beträffande en översyn av lagringsförhållandena för att täppa till den brist, låt vara begränsad, som det här kan vara fråga om.

Anf. 92 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Även jag vill börja med att tacka för svaret på frågan. Jag har ställt frågan mot bakgrund av den oro och osäkerhet som många människor i vårt land kände, och delvis fortfarande känner, när det gäller beskedet om att de svenska skyddsmaskernas brist på skyddsförmåga kritiserades av militär personal i Israel. Även om försvarsministern konstaterar att allt är väl, det är inte fel på de skyddsmasker som vi har levererat till Israel, tror jag att det inte är fråga om rök utan eld.

I radio i dag kunde jag ta del av Israels mening beträffande skyddsmasker från Danmark. Israel har sagt nej till leverans från Danmark och detta med just den motiveringen att även de danska skyddsmaskerna brister i fråga om skyddsförmåga.

De som står verkligheten nära och befinner sig i krigszonen har kanske hårdare krav än vi svenskar när det gäller skyddsförmågan.

Dagarna efter Israels kritik fick jag flera telefonsamtal från oroade medborgare. Jag är säkert inte den enda riksdagsman som har fått ta emot sådana telefonsamtal.

Jag tycker ändock att jag har fått ett ganska vältäckande svar av försvarsministern. Den elogen skall man ge när man tycker att man har fått ett bra svar. En fråga vill jag dock ställa med anledning av den redovisning som vi har fått: Anser försvarsministern att vi har full täckning med helt godtagbara skyddsmasker till 1994?

Anf. 93 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Till Pär Granstedt vill jag säga att frågan om skyddsnivåer, skyddsinsatser och skyddsmasker vid skilda tillfällen har varit föremål för överväganden. Jag finner inte något skäl att för närvarande ta något initiativ på detta område.

För Hugo Bergdahl vill jag ändå framhålla att vi kanske bör tillmäta FN-organet UNRWA, som opererar på Västbanken och i Gaza-området och som står mitt uppe i verkligheten, stor betydelse. FN-organet har haft möjligheter att gå igenom olika skyddsmasker och funnit att den svenska skyddsmasken motsvarar de krav som ställs. Jag sätter faktiskt större tilltro till UNRWAs bedömning än till israelernas, UNRWA som befinner sig mitt uppe i den svåra situation som råder på Västbanken och i Gaza-området. Som Hugo Bergdahl vet har Israel att räkna med ett utslag i högsta domstolen, vilket går ut på att man skall dela ut skyddsmasker till den palestinska civilbefolkningen. Men enligt de uppgifter som jag har fått från UNRWA lär

inte den israeliska staten ha delat ut några skyddsmasker, eftersom det inte fanns några att dela ut. I den situationen skall man mer observera de länder som är beredda att göra insatser på detta område än att stå som någon sorts övercensor beträffande olika länders skyddsmasker.

Anf. 94 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag noterar med ett visst beklagande att försvarsministern inte är beredd att ta något initiativ. Jag hoppas ändå att försvarsministern i det utredningsarbete som ligger framför oss på civilförsvarets område inte motsätter sig att de experter och förhoppningsvis politiker som kommer att arbeta med saken tar upp frågan till prövning.

Försvarsministerns möjligen något lättsinniga hållning avspeglar sig också i det faktum att försvarsministern tydligen anser att UNRWA är en större auktoritet när det gäller skyddsmasker än den israeliska militären. Det är ett förbluffande ställningstagande, eftersom UNRWA är ett FN-organ med uppgift att klara försörjningen för flyktingar på Västbanken. Det rör sig alltså inte om någon militär organisation. UNRWA har, såvitt jag vet, ingen speciell kompetens när det gäller militära frågor. Om den israeliska militären kan man säga mycket, men man kan nog inte påstå att den är okunnig i försvarsfrågor, som det ju här rör sig om.

Anf. 95 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill i alla fall framhålla för försvarsministern att jag tror att det finns en viss misstänksamhet från israelernas sida när det gäller de svenska skyddsmaskerna. Jag kan inte se att det kan vara en oerhört stor skillnad mellan de skyddsmasker som levereras från Danmark och de svenska, och nu har israelerna sagt nej till leverans från Danmark.

Avslutningsvis: Jag frågade försvarsministern vad som kan vara verkligt 1994. Har vi skyddsmasker av sådan kvalitet att vi kan känna oss skyddade i en krissituation?

Anf. 96 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill informera Hugo Bergdahl om att vi följer det riksdagsbeslut som gäller beträffande skyddsmaskanskaffningen. Programmet är slutfört till 1994 på det sätt som riksdagen har förutsatt. Därmed är ett av världens mest ambitiösa skyddsmaskprogram genomfört. Jag tror att vårt land är nästan unikt och bättre än de allra flesta länder i världen då det gäller skyddsmask.

Sedan till Pär Granstedt. Jag vill ändå påstå, herr talman, att Förenta nationerna på detta område torde har kunskaper som väl mäter sig med Israels.

Anf. 97 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag sympatiserar naturligtvis med försvarsministerns tilltro till Förenta nationerna. Även jag har i alla avseenden mycket stor respekt för Förenta nationerna. Men att när det gäller militär kompetens jämföra ett av världens dess värre mest stridsvana försvarsmakter med en helt civil hjälporganisation som enbart har humanitära uppgifter tycker jag är an-

märkningsvärt. Jag hoppas att detta inte avspeglar försvarsministerns källor när det gäller övriga försvarspolitiska ställningstaganden.

Anf. 98 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att det är uppseendeväckande att Pär Granstedt sammanblandar militärpolitik och Förenta nationerna. Förenta nationerna har faktiskt resurser att bedöma kapacitet och kvalitet på skyddsmasker för civilbefolkningen lika bra som något här omnämnt land. Jag tycker att en politiker som utger sig för att vara så pass sofistikerad borde inse detta elementära faktum.

Anf. 99 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Möjligen kommer försvarsministern att ägna sitt uttalande någon eftertanke. Det är viktigt att komma ihåg att det som försvarsministern sade var att UNRWA hade större kompetens att bedöma frågan om skyddsmaskers kvalitet än den israeliska försvarsmakten. Ett sådant uttalande av en försvarsminister är anmärkningvärt.

Anf. 100 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Pär Granstedts uttalande förtjänar inget avseende.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1990/91:381 om kriget vid Persiska viken och påverkan på miljön

Anf. 101 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Viola Claesson har frågat statsrådet Birgitta Dahl om regeringen har tillräcklig information om i vilken omfattning nervgaser, radioaktivitet samt oljeutflöden läckt ut i Irak och vid Persiska viken för att Sverige skall kunna bistå med civila hjälpinsatser.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Regeringen har inte någon särskild information om de skadeverkningar som bombningen av kemvapenfabriker och kärnkraftsreaktorer i Irak orsakat.

När det gäller det stora oljeutsläppet i Persiska viken har Förenta nationernas sjöfartsorganisation IMO (International Maritime Organisation) tagit på sig uppgiften att samordna hjälpen för bekämpningen av utsläppet. Sverige har – sedan bl.a. Saudiarabien efterfrågat vilka hjälpinsatser som kan göras – i likhet med ett femtontal andra länder förklarat sig berett att lämna hjälp och har till IMO redovisat vilka personella och materiella resurser som vi genom statens räddningsverks och kustbevakningens försorg kan ställa till förfogande.

Uppgifterna har av IMO lämnats vidare till bl.a. den saudiska regeringen. Sverige har ännu inte mottagit någon begäran om hjälp.

Denna ordning innebär att principerna i den nya internationella konven-

tionen om beredskap, insatser och samarbete vid förorening genom olja, som under år 1990 utarbetats inom ramen för IMO och som avses undertecknas av Sverige inom kort, tillämpas även om konventionen ännu inte trätt i kraft.

Jag vill avslutningsvis nämna att jag har erfarit att kontakter har förekommit direkt mellan berörda stater och svenska företag om medverkan i arbetet med att begränsa verkningarna av oljeutsläppet.

Anf. 102 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Tack för svaret.

Redan i januari meddelade den amerikanske generalen Colin Powell att två kärnkraftsreaktorer vid en irakisk forskningsanläggning vid namn Tuwaitha hade förstörts. Anläggningen ligger två mil utanför Bagdad och alltså nära ett område med mycket stor befolkning. De allierade meddelade också att de tänkte fortsätta att förstöra sådana anläggningar. I varje fall återstod det ytterligare en anläggning att förstöra. Frank Barnaby, som Roine Carlsson säkert känner till, är en av dem som har reagerat. Precis som beträffande oljeutsläppen finns det naturligtvis olika konventioner. Det finns flera FN-konventioner. Inte minst IAEA har konventioner på detta område.

Det som gör mig litet bestört är att Roine Carlsson ägnar bara två och en halv rad åt frågor om kemvapenfabriker och kärnkraftsanläggningar i Irak.

En tysk kärnfysiker som är expert på frågor om kärnvapenspridning har sagt, att om nu bombningarna av kärnkraftsreaktorerna var så "lyckade" som general Powell själv påstod, måste radioaktiv smitta ha spritts också till Bagdad och till andra områden där en mycket stor befolkning finns. Jag och många andra undrar, Roine Carlsson, om regeringen inte känner till detta och om regeringen inte tänker ta något initiativ för att undersöka vad som har skett och för att hjälpa befolkningen mot radioaktiv smitta.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1990/91:388 om Ing 1

Anf. 103 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Ylva Annerstedt har frågat mig vilka åtgärder som vidtagits när det gäller Ing 1 och vilka beslut som kan väntas.

"Arméns grundorganisation måste förändras för att skapa bättre balans mellan resurser och uppgifter." Detta är den kortaste sammanfattningen av de förslag till förändringar som regeringen i proposition förelade riksdagen i oktober 1989. Denna proposition grundade sig främst på det delbetänkande som 1988 års försvarskommitté presenterade i juni samma år. För Ing 1:s del innebar beslutet en omlokalisering till Strängnäs för samlokalisering där med P 10. Etablissementet i Almnäs skulle avvecklas. Planeringen för att verkställa riksdagens beslut har sedan dess pågått.

Regeringens beslut den 26 oktober 1990 att frågan om Ing 1s flyttning borde omprövas är motiverat av främst ekonomiska skäl, men är även en följd av krigsorganisationens minskade behov av ingenjörssoldater. Enligt

vad jag inhämtat har åtgärderna för flyttning av regementet till Strängnäs avstannat med anledning av regeringens tidigare ställningstagande. Regeringen kommer därför inom kort att föreslå att beslutet om en flyttning till Stängnäs omprövas och att Ing 1 i stället läggs ned.

Anf. 104 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Men jag undrar om det ändå inte har blivit något missförstånd. Det som försvarsministern har svarat har jag redan i min fråga talat om att jag vet. Vad jag ville höra var om det fanns ytterligare förväntade beslut, som går i annan riktning med anledning av den förändrade säkerhetspolitiska situationen. Men eftersom försvarsministern tar upp de ekonomiska skälen för en nedläggning och betonar att krigsorganisationen behöver färre ingenjörssoldater, vill jag något kommentera dessa frågor.

När det gäller ett minskat behov av ingenjörssoldater säger många auktoritativa militära källor, däribland försvarsområdeschefen i Stockholmsområdet, att detta område är särskilt känsligt för angrepp med kort förvarning. Detta betyder att Stockholm snabbt blir avskuret och att vi får klara oss med de soldater som vi har inom en radie av ungefär fem mil. Avgörande är att man inte hinner med någon mobilisering.

Inom området finns ett stort antal broar samt Arlanda flygplats. Vilka skall då försvara detta? Jo, vi har en stridsledningsskola, ungefär halva marinen och I 1 med högvakten men inga ingenjörssoldater. Jag vill fråga: Delar försvarsministern inte den bedömning som försvarsområdeschefen i Stockholmsområdet har gjort när det gäller möjligheterna att försvara Stockholm?

Anf. 105 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Det finns ingenting att tillägga – då hade jag redovisat detta i svaret. Men på den direkta frågan vill jag ändå svara att det har gjorts militära bedömningar beträffande dessa saker. Den uppfattning som jag har redovisat i proposition och i svar här delas av landets överbefälhavare. Det får nog räcka såsom en kommentar till försvarsområdesbefälhavarens påståenden.

Anf. 106 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Men man måste ju klara sig med de förband som finns inom femmilsradien. Där finns inga ingenjörsförband. Vilka skall då reparera broarna i Stockholmsområdet och Arlanda? Vi klarar oss inte med ingenjörsförband i Sollefteå eller de soldater som ligger på utbildning i Eksjö. Jag måste fråga: Har inte det förändrade säkerhetspolitiska läget när det gäller utvecklingen i Sovjetunionen och Baltikum föranlett någon omprövning av tidigare ställningstaganden när det gäller försvaret av Stockholmsregionen?

Anf. 107 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Det finns tillräckligt med ingenjörsförband i den krigsorganisation som kommer att ha ansvaret för detta område. Tillgången på ingenjörssoldater är helt till fyllest.

Anf. 108 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Problemet är ju att dessa förband inte finns inom Stockholmsregionen när vi behöver dem. Alla tecken och erfarenheter visar att man måste klara sig med de förband som finns inom fem mils radie. Stockholm kan inte försvara sig med ingenjörssoldater som befinner sig i Sollefteå eller Eksjö. Ing 1 behövs uppenbarligen. Fyra mil är ändå ett ganska långt avstånd från Stockholm. Dessutom är Ing 1 en av de mest moderna anläggningar som vi har i Sverige med 1 200 utbildningsplatser, hotell, restaurang och sjukhus, allt på ett avstånd av fyra mil från Stureplan. Är det ändå inte slöseri med skattebetalarnas pengar att utan vidare lägga ner en sådan anläggning?

Anf. 109 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag rekommenderar Ylva Annerstedt att studera skillnaden mellan krigsorganisationen och fredsorganisationen samt utbildningen av ingenjörssoldater och de krigsförband som ingenjörssoldaterna ingår i.

Anf. 110 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Vi kommer ändå inte ifrån att man i en krigsorganisation måste klara sig med de förband som finns inom räckhåll. Det betyder att vi i Stockholmsområdet måste ha värnpliktiga rekryterade till 100 % från Stockholmsområdet. Reservbefäl och yrkesbefäl måste bo i Stockholm och materielen måste finnas i Stockholm. Det duger inte om materielen är utlånad till något utbildningsregemente. Därför kvarstår frågan: På vilket sätt skall Stockholmsregionen, dvs. landets huvudstad, försvaras för den händelse vi blir utsatta för ett överraskningsanfall?

Anf. 111 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Det finns en betryggande organisation för detta. I krigsorganisationen finns precis de förband som behövs i Stockholmsområdet. Ingenting av den materiel som Ylva Annerstedt talar om är utlånad. Den finns i mobiliseringsförråden. Vårt lands försvar bygger på mobilisering, Ylva Annerstedt.

Anf. 112 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Men alla erfarenheter visar ändå att man i en modern krigssituation inte hinner mobilisera. Därför anser jag att man faktiskt behöver tänka om när det gäller försvaret av Stockholmsregionen. Därvid bör Ing 1 i Södertälje spela en mycket betydelsefull roll. Det känns inte särskilt tryggt att behöva finna sig i att våra broar och vårt mest betydelsefulla flygfält skall repareras och skyddas av den beridna högvakten.

Anf. 113 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Nu börjar väl ändå argumenteringen tryta, när den beridna högvakten tas med i den aktuella diskussionen. Jag bara konstaterar att Ylva Annerstedt förordar någonting annat än ett mobiliseringsförsvar. Den tanken får hon väl ta upp i riksdagen i annan form.

Anf. 114 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! De marinförband som vi har – det är största delen av de svenska marinförbanden får man väl säga – är inte utbildade för de uppgifter som vi här talar om. Inga andra förband i Stockholmsregionen är det heller. Vi har inga ingenjörsförband om Ing 1 läggs ned. Den åsikten försöker jag förfäkta. Vi behöver några förband som kan klara ingenjörsförbandens uppgifter.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1990/91:408 om färjeförbindelserna mellan Sverige och Estland

Anf. 115 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat utrikesministern vilka initiativ regeringen avser vidta för att säkerställa förekomsten av färjeförbindelser mellan Sverige och Estland.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

På privat initiativ har under senare tid färjelinjer mellan Baltikum och Sverige inrättats.

Som frågeställaren påpekar är det viktigt att vi i Sverige främjar kontakterna mellan Sverige och Baltikum. Färjetrafiken är av stor betydelse för Estlands, Lettlands och Litauens kontakter med omvärlden. Men ansvaret för dessa färjelinjer åvilar naturligtvis de rederier som bedriver trafiken. För dessa linjer, liksom för övrig internationell färjetrafik, råder fri etableringsrätt.

Mot bakgrund av gällande regler för bidrag till rederier saknas förutsättningar för regeringen att gå in med direkt ekonomiskt stöd till verksamheten i fråga.

Med statsmedel till färjetrafik understöds i dag endast den koncessionsbundna trafiken mellan det svenska fastlandet och Gotland.

Jag bedömer det emellertid som mycket värdefullt att resemöjligheterna mellan Baltikum och Sverige kan upprätthållas. Det är därför min förhoppning att nedgången i resandet, som orsakats av de tragiska händelserna i Baltikum i januari, trots allt är av tillfällig natur. Jag hoppas att resandet och turismen åter skall öka och att en stabil ekonomisk grund för färjeförbindelsen på detta sätt kan erhållas.

Anf. 116 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan som Lars Leijonborg har ställt. Tyvärr är han själv förhindrad att ta emot svaret.

Bakgrunden till frågan är att färjelinjen mellan Stockholm och Tallinn är något av en livlina till friheten för balterna i allmänhet och esterna i synnerhet. Nu har linjen blivit en dålig affär för rederiet sedan den politiska situationen i Baltikum har dramatiserats. Många människor vågar helt enkelt inte

resa dit. Det finns alltså risk för att rederiet inte orkar hålla trafiken i gång, dvs. att livlinan till friheten kapas.

Av svaret framgår – och det är negativt – att regeringen inte är redo att göra något konkret utan bara hoppas på att resandeströmmen skall öka. I frågan föreslås ändå regeringen uppmana olika offentliga organ att förlägga sina konferenser till Estlandsfärjan. Vore inte det en möjlighet? Skulle man inte, kommunikationsministern, kunna ge rederiet Estline AB direkt stöd ur Östeuropaanslaget? Om det ligger någonting i regeringens Baltikumpolitik bör man också visa det i konkret handling och ta ett initiativ som räddar den så viktiga livlina till friheten som färjelinjen utgör.

Anf. 117 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det ligger mycket i regeringens politik när det gäller att främja förbindelserna med Baltikum. Vi lägger mycket stor vikt vid att sådana förbindelser kan upprätthållas på olika plan, och det har vi visat på skilda sätt.

Frågan gäller nu om vi kan ge statligt bidrag till ett privat rederi för just den här färjetrafiken. Jag har konstaterat att gällande regler inte medger att regeringen hjälper till på det sättet. Det finns ett antal rederier som har bedrivit färjetrafik mellan Sverige och Baltikum och även mellan Sverige och Polen. En del av dem har hamnat i svårigheter och tvingats förändra sin verksamhet. I några fall har de tvingats lägga ned den. Det är naturligtvis förenat med mycket stora principiella komplikationer att ge ett direkt statligt stöd till dem.

Nu pekar Lars Sundin på det egentliga problemet, nämligen att resandefrekvensen har minskat. Vad som krävs är naturligtvis att på olika sätt stimulera till ett ökat resande. Det är de personliga kontakterna som är viktiga. Lars Sundin och jag kan väl vara överens om att alla här på olika sätt bör medverka till att via organisationer, fackförbund m.fl. stimulera till ett ökat resande och på det sättet lägga grunden för en fortsatt färjetrafik, i detta fall mellan Stockholm och Tallinn.

Anf. 118 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att det ligger mycket i regeringens Baltikumpolitik. Min fråga är vilka konkreta åtgärder, förutom dessa förhoppningar, som regeringen är beredd att vidta i denna exceptionella situation. Denna färjelinje är ju livlinan till friheten för balterna i allmänhet och för esterna i synnerhet.

Jag har föreslagit två konkreta åtgärder, nämligen att regeringen skall uppmana offentliga organ att förlägga konferenser ombord på färjan och att ge rederiet bidrag ur Östeuropaanslaget. Är inte det två konkreta åtgärder som regeringen kan fundera på?

Anf. 119 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker det är viktigt att inte ifrågasätta motiv och vilja i detta sammanhang. Jag ifrågasätter inte Lars Sundins och folkpartiet liberalernas vilja att göra insatser. Vi har alla ett gemensamt intresse av att den här färjetrafiken kan upprätthållas för att stimulera till personliga kontakter

men även till andra former av kontakter. Jag har själv varit med om att inviga en flyglinje till Tallinn och en flyglinje mellan Köpenhamn och Riga. Det var utomordentligt stimulerande att få vara med om det. Till min glädje upprätthålls också flygtrafiken. På samma sätt hoppas jag att också färjetrafiken skall kunna upprätthållas.

När emellertid Lars Sundin försöker fresta mig till att ta initiativ som står i strid med gällande regler om färjestöd och samtidigt uppmanar mig att beordra offentliga organ att förlägga konferensverksamhet ombord på färjorna, då går han litet för långt. Det vore på gränsen till ministerstyre att göra något sådant.

Anf. 120 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag är tvingad att konstatera att regeringen tydligen inte har några konkreta planer på att hjälpa Estline i fortsättningen. Det är bråttom att göra det om rederiet skall kunna fortsätta med sin verksamhet på den här linjen.

Anf. 121 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag förstår nu att Lars Sundin är ute efter att ifrågasätta vår goda vilja. I det här fallet tycker jag det är mycket trist. Här tror jag nämligen att alla besjälas av en mycket god vilja. Vi får försöka hjälpas åt att finna metoder som är förenliga med de beslut som riksdagen har fattat. Man skall inte fresta regeringen att införa ett rederistöd som står i strid med de regler som har fastställts av riksdagen. Vi får alltså försöka att hjälpas åt att på informella vägar stimulera den här verksamheten.

Lars Sundin började med att säga att den här linjen är en dålig affär för rederiet. Nu har vi inte insyn i rederiernas affärshemligheter. Men jag har läst att rederiet Nordström & Thulin AB, som äger färjorna på denna linje, har gått bra på senare tid. Hur just den här färjelinjen bär sig vet jag inte med exakthet.

Anf. 122 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag är inte ute efter att ifrågasätta någons vilja, utan att försöka hitta vägar för att rädda färjelinjen mellan Stockholm och Tallinn. Jag konstaterar att regeringen för närvarande inte tänker vidta några konkreta åtgärder. Man hoppas att resandeströmmen skall vända uppåt. Den förhoppningen kan jag i och för sig dela, men rederiet kan behöva hjälp dessförinnan. Situationen i Baltikum har som bekant inte stabiliserats.

Anf. 123 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag är tacksam för uppslag och tips om på vilka sätt Sverige kan hjälpa till inom ramen för de regler och förordningar som riksdagen har fattat beslut om. Regeringen får inte göra sig skyldig till det som brukar kallas för ministerstyre. Jag är således mottaglig för alla möjliga tips som inte strider mot reglerna och är beredd att förmedla dem till berörda organ.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1990/91:412 om industrin i Västerbotten och transportstödet, m.m.

Anf. 124 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Maggi Mikaelsson har frågat industriministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att garantera förutsättningarna för industriell överlevnad och utveckling i Västerbotten.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I budgetpropositionen år 1991 har föreslagits en förändring av transportstödet som innebär en delvis regionalisering av stödet. Förslaget innebär att stödet koncentreras till företagen i Norrlands inland för vilka det har störst betydelse. Cirka en tredjedel av medlen kommer, i stället för att fördelas centralt, att fördelas av länsstyrelserna i de fyra nordligaste länen för stöd- och utvecklingsprojekt inom transportområdet. En del av dessa frigjorda medel kan också användas för att kompensera vissa företag i bl.a. Västerbotten till följd av de ändrade reglerna.

Beträffande SJs järnvägsvagnar har jag inhämtat att SJ och Ålö-Maskiner inom de närmaste veckorna skall träffas för att diskutera formerna för fortsatta järnvägstransporter.

Jag anser det angeläget att på olika sätt främja långväga godstransporter på järnväg, och jag vill i det sammanhanget erinra om de mycket stora satsningar som nu görs för en utbyggd infrastruktur och förbättrade kommunikationer. Det nyligen presenterade programmet för tillväxtfrämjande åtgärder, främst investeringar i vägar och järnvägar, kommer att gynna industrin i hela landet.

Anf. 125 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Anledningen till att jag har ställt frågorna är självklart att det råder en allvarlig situation nu i hela Sverige men framför allt i Norrland och inlandet. Jag tycker att det är oansvarigt av regeringen att komma med förslag om att förändra transportstödet just i ett läge där arbetslösheten ökar. Företaget Ålö-Maskiner ligger i det område som kommer att drabbas av försämrat transportstöd. Ålö-Maskiner är ett speciellt företag. Man har satsat på att anpassa lokaler och produktion till att företaget ligger intill järnvägen några mil utanför Umeå. Man arbetar mycket för att kunna exportera de produkter som tillverkas, nämligen lyftare till traktorer och andra lastfordon.

Problemet är att företaget har anpassat och byggt upp sin verksamhet till industrispåret. Företaget har tillsammans med Umeå kommun självt byggt och betalat spåret. När spåret äntligen är klart säger SJ att där skall inte köras några fler tåg. SJ har inte råd med växling, växlingslok och växlingspersonal.

Det allvarliga med att försämra transportstödet på detta sätt är att det ger fel signaler även till andra företag. De blir tveksamma till att lokalisera sig till dessa områden.

Bristen när det gäller transportstödet gör att man överväger att använda landsvägarna och lastbilarna för transporterna. Av statsrådets svar kan man

tro att formerna för fortsatta järnvägstransporter håller på att diskuteras. De uppgifter jag har fått handlar om diskussioner om formerna för fortsatta transporter, men det är ingen garanti för att det blir på järnväg. Det är olyckligt om ytterligare godstransporter skall överföras till landsväg i Västerbotten. Redan i dag har flera hundra vagnslasttransporter fått överföras till transporter på landsväg.

Anf. 126 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Maggi Mikaelsson börjar först med att tala om problemen i Västerbottens inland. Sedan övergår hon till att kritisera förändringarna i transportstödet. Jag vill bara påpeka att det är för att koncentrera insatserna mot inlandet och de företag som bäst behöver stödet som förslag om förändringar i transportstödet har lagts fram.

Det är inte, som ofta har sagts i debatten, fråga om att slopa eller halvera transportstödet, utan beloppet är detsamma med undantag för att person- och datastödet har tagits bort. Men om det har det inte rått några delade meningar.

När det gäller godstransportstödet innebär förslaget en förändring i fördelningen så att en ganska stor pott av det skulle lämnas till de fyra nordligaste länen att fritt hantera och dela ut på det sätt som de finner vara mest lämpat för att stimulera företagen. Jag vill betona detta då det har förekommit en debatt som har förvrängt bilden på ett betänkligt sätt.

Vidare har vi den konkreta frågan om Ålö-Maskiner. Redan en tid innan frågan ställdes hade jag direkt kontakt med företaget i fråga, och jag har även orienterat mig om hur SJ ser på detta. Jag kan bara bekräfta att parterna har för avsikt att inom de närmaste dagarna träffas för att diskutera formerna för transporterna. Självfallet är det när Ålö-Maskiner och SJ träffas fråga om hur järnvägstransporterna fortsättningsvis kan ske. Det har naturligtvis ingenting med förändringarna i transportstödet i sig att göra. Detta är en transportteknisk fråga som företaget skall diskutera med SJ. Jag hoppas verkligen att de hittar en lösning. Jag instämmer i att det naturligtvis är av stort värde i flera avseenden om järnvägstransporterna kan fortsätta.

Anf. 127 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Problemet för Ålö-Maskiner är att två saker har inträffat samtidigt. Det ena är det förändrade transportstödet. Av propositionen framgår det att länsanslaget inte kommer att kunna användas på samma sätt som tidigare. Det står i propositionen att transportutvecklingsbidrag skall användas för utvecklingsinsatser. Men såvitt jag har förstått skall man inte använda det på samma sätt som tidigare, nämligen som ett fraktstöd.

Det andra som har inträffat gäller SJ och godstransporterna. Från SJ sägs att detta inte är lönsamt, eftersom man inte har råd att hålla dessa växlingslok. Det är ju bra om dessa diskussioner förs. Men hittills har SJ via sitt expeditionsföretag skött om transporterna. Risken är då stor att dessa transporter kommer att överföras till lastbil. Det är en uppgift jag har fått.

Anf. 128 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Med eller utan fraktstöd strävar företagen naturligtvis efter så billiga transporter som möjligt och väljer de alternativ som tekniskt och

ekonomiskt passar bäst. Därför är det naturligtvis viktigt att företagen i fråga diskuterar med transportörerna hur transporterna skall utformas. Det kan ju inte vi här i kammaren avgöra. Jag vill bara göra den principiella deklarationen att jag tycker att det är angeläget att man så långt som möjligt utnyttjar järnvägstransporter för långa och tunga transporter. Vi gör därför stora ansträngningar för att ytterligare bygga ut infrastrukturen och skapa förutsättningar för fortsatta järnvägstransporter även från övre Norrland.

Jag vill även säga att det inte alls är uteslutet att använda pengar ur den föreslagna fria potten till fraktstöd. Det framgick av mitt första svar på frågan.

Anf. 129 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Det sista tycker jag var positivt att höra. Jag tror att det har skett en missuppfattning i detta sammanhang, nämligen att man kan använda den fria potten till fraktstöd på samma sätt som tidigare. Det är ju bra om det är på det sättet.

Självfallet kan vi inte stå här i riksdagen och bestämma vilket transportmedel som Ålö-Maskiner skall använda. Men vad man har gjort i riksdagen, och som vi har varit mycket kritiska till, är att man har överlåtit till regeringen att bestämma SJs lönsamhetskrav. Detta leder till att SJ gång på gång minskar sina godstransporter när det gäller vagnslasttransporterna. Kommunikationsministern vet också att man i Västerbotten har dragit in flera hundra vagnslaster per år under de senaste åren och i stället överfört dessa transporter till landsväg.

För att SJ skall kunna överleva måste man även se till de små transporterna och de korta transportvägarna som en del av det hela. Det blir ju inte någon älv om man inte har små biflöden. Jag tror att man måste se det på det sättet. Under de senaste veckorna har det skett många varsel av lokförare just i Västerbotten, och man förstår då att SJs transporter måste minska.

Anf. 130 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Riksdagen har inte överlåtit åt regeringen att bestämma SJs lönsamhetskrav. Riksdagen har uttalat vilka krav som man ställer på SJ när det gäller att utveckla sin trafik utifrån en företagsekonomisk utgångspunkt när det gäller själva trafiken.

Jag har här i kammaren och i ett otal andra sammanhang sagt att vi subventionerar järnvägssystemet med omkring 4,5 miljarder kronor per år. Det är alltså stora insatser vi gör vid sidan av det företagsekonomiskt motiverade.

Anf. 131 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att man subventionerar järnvägssystemet. Finns det motsvarande siffror på subventionerna till landsvägssystemet och godstransporter på landsväg? Det skulle vara intressant att veta.

Jag skulle vilja återkomma till transportstödet. Det framgår också av propositionerna att dessa förändringar görs som ett led i en harmonisering till EG. Det står att det är osäkert om man kan använda den typ av transport-

stöd som vi har i dag vid ett närmande till EG. Det inger oro för framtiden för dem som fortfarande har transportstöd. Det skulle vara intressant att få ta del av kommunikationsministerns syn på detta. Finns det risk för förändringar och indragningar i även det transportstöd som ges till övriga delar av Norrlands inland?

Anf. 132 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Visserligen har vi hela natten på oss, men vi kanske ändå inte skall ta all tid i anspråk och utvidga debatten till alla möjliga frågeområden. Jag vill bara konkret svara på frågan om subventioner av landsvägstransporter. Det är faktiskt så att staten drar in ca 40 miljarder kronor från landsvägstrafiken. Staten ger i år ca 10 miljarder till investeringar i drift och underhåll av det vägnät som trafiken i fråga använder sig av. Jag bara nämner dessa siffror till viss betraktelse.

Anf. 133 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Det må hända att vi inte skall hålla på så länge.

Siffror kan man diskutera länge. Men de siffror som kommunikationsministern nämnde inkluderar inte miljökonsekvenserna och kostnader för de miljöskador som landsvägstrafiken orsakar. Det får vi ta upp vid något annat tillfälle.

Avslutningsvis skulle jag vilja säga att för företagen i Västerbotten, i kustlandet och i inlandet, är oron stor inför framtiden när det gäller SJs verksamhet. Det handlar bl.a. om den tvärbana som vi har diskuterat tidigare men som jag inte skall gå närmare in på i dag. Likadant är det i fråga om transportstödet, som i det här fallet gäller kustlandet och kustområdena. Många stora industrier och företag finns vid kusten. De är i dag beroende av det stöd som de får. Det är olyckligt om man ger olika signaler till nya företag som vill etablera sig i norra Sverige. Det skapar osäkerhet och en oro, som gör att de kanske tvekar och etablerar sig någon annanstans.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1990/91:422 om prissättningen på Gotlandsresorna

Anf. 134 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Ulla Pettersson har, mot bakgrund av kraftigt ökade priser i Gotlandstrafiken, frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att människor i normala inkomstlägen även i fortsättningen skall kunna resa till och från Gotland.

I årets budgetproposition har regeringen föreslagit att 69 milj. kr. skall anslås till färjetrafikstöd till och från Gotland. Detta är en ökning med 29 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetårs anslag. Ökningen beror främst på ett väntat intäktsbortfall på grund av minskat resande samt på ökade bunkerpriser och räntekostnader.

Enligt vad jag erfarit håller transportrådet och Gotlandslinjen tillsammans

på att se över rabattsystemet för sommaren 1991. Jag bedömer det, mot bakgrund av de speciella förhållanden som gäller i fråga om Gotlandstrafiken, som angeläget att nu pröva ett rabattsystem som kan bidra till att främja sommarens turism på Gotland.

Anf. 135 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för ett svar som jag tycker ändå andas en viss förståelse för de problem som vi har när det gäller Gotlandstrafiken. Jag tolkar det som så att kommunikationsministern är beredd att stödja de överenskommelser som kan komma att träffas mellan transportrådet och Gotlandslinjen.

Det låter mycket att kostnaderna för staten ökar med 29 miljoner. Det innebär inte på något sätt att vi som reser får någon lättnad på priserna. Tvärtom har vi sedan årsskiftet fått kostnadsfördyringar med närmare 35 %. Det är inte så att gotlänningar alltid reser för nöjes skull. Vi lever på att trafiken fungerar. Turismen är en av våra huvudnäringar. När det är så som det är i dag att en tvåbarnsfamilj som vill hyra en stuga på Gotland får punga ut med 2 200 kr. under förutsättning att de kan åka till lågpris och ta sin bil med sig, innebär det bekymmer för oss.

Statsrådet talar om att minskat resande är ett av skälen till att behovet av insatser i Gotlandstrafiken ökar. Jag måste därför ställa frågan om det inte är en litet märklig ordning att statsbidrag ökar bl.a. av det skälet att man får ett minskat resande – och man kan lugnt utgå från att folk reser mindre när det har blivit dyrare – samtidigt som man fastställer ett biljettpris som är så mycket högre. Det blir en ond cirkel, som jag tycker är märklig.

Anf. 136 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Först vill jag till Ulla Pettersson säga att hennes tolkning att jag har förståelse för dessa problem är riktig. Jag har ägnat mycken tid åt att gå igenom den situation som nu råder vad gäller priser för olika resandegrupper och olika typer av prissystem som är i kraft. Jag förstår att detta skapar vissa problem, och Gotland är ju i hög grad beroende av turismen. Mot den bakgrunden har jag här pekat på det arbete som pågår för att inför sommaren komma fram till ett rabattsystem. Jag har även understrukit att jag finner det angeläget att man kan komma fram till ett sådant rabattsystem och att ett sådant kan prövas.

Det är riktigt, som Ulla Pettersson påpekar, att det finns en risk för att man hamnar i en ond cirkel med högre priser och därmed lägre resande, vilket får till följd att priser och subventioner måste öka ytterligare. Därför bör det i ett rätt utformat rabattsystem finnas möjlighet till stimulanser av ett resande som helt eller delvis kompenserar det intäktsbortfall som det lägre biljettpriset leder till.

Det är väl i den riktningen som man i första hand behöver söka sig när man diskuterar rabattsystemet.

Anf. 137 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Som jag sade – och det vill jag gärna betona – uppfattar vi nog också att vi i dag får en förståelse på kommunikationsdepartementet för

dessa frågor. Jag vill dock påstå att vi redan är inne i den onda cirkel som Georg Andersson talar om.

Även om vi två nu är "sista paret ut" skall vi väl inte dra ut på tiden med denna debatt. Jag vill ändå gärna ställa en liten fråga till, som inte bara handlar om sommartrafiken.

Om en sommarstugeägare i dag reser till Gotland för att se hur sommarstugan har klarat sig, kostar det en dryg tusenlapp om han väljer att ta bilen med sig. Så mycket hade det inte kostat om han hade haft stugan någon annanstans. Han får visserligen sova ett par timmar på köpet, men han får vara beredd att dela hytt med tre helt okända individer på båten.

Med risk för att bli litet tjatig – det är inte första gången jag från denna talarstol säger att vattnet är vår landsväg – vill jag ändå ställa följande fråga: Är kommunikationsministern beredd att långsiktigt hjälpa oss att komma fram till en lösning, som gör att det inte kostar mera att resa till Gotland än att resa till något annat ställe var som helst i landet i övrigt?

Anf. 138 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det finns som bekant ett avtal för den koncessionstrafik som nu bedrivs. Detta avtal har tillkommit efter många diskussioner och är långsiktigt. Det är inte lätt att se några möjligheter till snabba förändringar i den konstruktionen. Men det är naturligtvis viktigt att man nu noga följer denna utveckling och prövar alla möjligheter att, som Ulla Pettersson är inne på, långsiktigt klara transport- och fraktproblemen i trafiken till och från Gotland. Även om vi inte schablonmässigt kan likställa vattenvägarna med landsväg, måste vi ändå se till att man på ett tillfredsställande sätt kan tillgodose också den enskilde resenärens behov.

Vad jag nu har pekat på är den situation som turismen på Gotland befinner sig i i detta akuta läge.

Anf. 139 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag var inte alls ute efter något snabbt svar. Jag tyckte mig ana en god vilja i svaret. Om vi gemensamt studerar frågan skall vi nog komma överens på lång sikt. Låt mig slutligen bara skicka med en önskan om att åtgärderna inför årets turistsituation kommer så snart som möjligt. Gotlands turistnäring behöver ett snabbt besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anmäldes och bordlades
Propositionerna
1990/91:84 Ändring i lagen (1976:661) om immunititet och privilegier i vissa fall (EBRD)
1990/91:96 Statsbidrag till missbrukarvård och ungdomsvård m.m.

22 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 19 februari

1990/91:152 av *Rolf L Nilson* (v) till industriministern om bilindustrin:

Svensk bilindustri är i dag i kris. Det är troligt att denna kris består och djupnar. Orsakerna till denna kris kan sökas i ökade strukturella och konjunkturella problem. För svensk biltillverkning sammanfaller nu dessa problem och får till resultat att den svenska bilindustrin är hårt drabbad.

Krisen inom bilindustrin har i dag hittills inneburit nedläggningar med en minskning av arbetstillfällena med 3 000–4 000. På relativt kort sikt hotas 20 000 arbeten. Bilindustrin och dess underleverantörer finns på orter där det i dag är svårt att snabbt få fram alternativa verksamheter. Kramfors, Malmö, Kristinehamn, Karlskrona är aktuella orter där svårigheter föreligger att skapa alternativ till de produkter och arbetstillfällen som dagens bilindustri kan erbjuda.

Japanska bilföretag planerar och genomför nu kraftiga investeringar bl.a. i Europa som kommer att öka existerande produktionskapacitet med ca 1 miljon enheter och det i ett läge när det redan finns en överkapacitet i världsproduktionen på ca 1 miljon enheter. En rimlig slutsats blir då att traditionell svensk biltillverkning kommer att möta större svårigheter.

Problemet med utsläppen av koldioxid – som ej stoppas av katalysatorer – har under det senaste året framstått som ett allvarligare hot mot det globala klimatet än vad den internationella forskarexpertisen tidigare trott. Eftersom biltrafiken står för en stor – 35 % – och ökande andel av dessa utsläpp måste åtgärder snarast vidtas för att bryta denna tendens. För att klara detta problem måste vi kraftigt minska bruket av fossila bränslen.

Svensk industri behöver nya avancerade, miljöanpassade produkter

De åtgärder som regeringen har genomfört har inte på något påtagligt sätt påverkat bilindustrins struktur och produktion. I vissa fall har åtgärderna visat sig vara helt felaktiga, t.o.m. inom en så kort tidrymd som på ett halvår, t.ex. miljardstödet till SAABs fabrik i Malmö.

Vänsterpartiet accepterar inte miljardstöd till multinationella företag som inte klarar förnyelsekraven och som envist håller fast vid föråldrade proces-

ser och produkter. Detta bidrar till att försena utvecklingen av vår industri, till men för både produktiviteten och miljön. Industrin har huvudansvaret men samhället måste ställa krav och ge industrin hjälp – inom rimliga gränser – med att klara initialsvårigheter i nödvändiga omstruktureringsprocesser.

En utredning av förutsättningarna för tillverkningar av ekologiskt bättre anpassade produkter är därför nödvändig. Den bör genomföras av en kommitté med företrädare för politiska partier, internationella kommunikationsexperter, representanter från miljöorganisationer samt personer med hög kompetens inom teknik och ekonomi. Däremot bör inte personer med intressen i bilindustrin ingå i kommittén.

Sverige skall som ett högteknologiskt och rikt land ta sitt internationella ansvar för att utveckla alternativ till produkter som ej kan accepteras. Erfarenheter visar att det behövs politiska krav om miljöanpassade lösningar skall tas fram. Det leder till produkter med goda framtida exportmöjligheter.

Det finns inom många mindre högteknologiska företag med en hög kompetens, visioner om andra transportsystem och därmed andra produkter. Det handlar om en förfining av transporterna och högre anpassning till olika krav. Det handlar om andra drivmedel, om olika fordonstyper utifrån stadens behov och landsbygdens. Det gäller andra system för att organisera transporter. Det rör teknik där gränserna suddas ut mellan kollektiva färdmedel och enskilda. Det är utveckling av datakommunikationer som ersätter fysiska transporter. Återvinning, enkelhet och resurshushållning genomsyrar både produkt och tillverkning. Det är avancerade system som samtidigt klarar miljö- och transportekonomiska krav.

Dagens svenska ungdomar vill även ha arbeten som är personligt utvecklande och stimulerande och där arbetsmiljön inte utgör en hälsofara och där könen har samma förutsättningar. Längre och högre utbildning som gynnar utvecklingen av mer avancerade industriprocesser tillfredsställer både kraven på meningsfulla arbeten och internationellt konkurrenskraftiga produkter.

Alla dessa utvecklingstendenser – tillsammans med det faktum att vårt jordbruk skall användas till produktion av bl.a. miljövänliga drivmedel – sammanfaller i ett starkt krav att Sverige skall utveckla nya typer av miljövänliga transportmedel.

Det kan vara en liten stadsbil, energieffektiv, etanoldriven, rostfri, hållbar och tillverkad så den lätt kan återvinnas. Efterfrågan på moderna, miljöanpassade kollektiva färdmedel kommer att öka. Det kan vara automatiska spårbundna system för tätorterna, som kan kombineras med enskilda enheter. Det är olika typer av bussar med nya tekniska lösningar och drivmedelssystem. Det är utveckling av snabbtågssystemet.

Den produktionskapacitet som ej behövs till fordonstillverkning skall inriktas på andra verkstadstekniska områden som har positiva framtidsutsikter, t.ex. nya anläggningar för energiframställning, marina verksamheter, rymd- och materialteknik.

Vänsterpartiet accepterar inte den slumpmässiga omstrukturering som nu sker av bilindustrin. Denna brist på planering drabbar dels miljön, dels människor med små valmöjligheter.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga industriministern:

1. Anser regeringen fortfarande att de insatser som gjorts är tillräckliga för att stödja utvecklingen av alternativ produktion i de orter som drabbas av bilindustrins kris?
2. Kan regeringen tänka sig att *nu* tillsätta en snabbutredning av den svenska bilindustrin i enlighet med vad som skisseras i denna interpellation?

23 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 19 februari

1990/91:428 av *Ingegerd Anderlund* (s) till bostadsministern om brandsäkerheten vid alternativa boendeformer:

År 1988 gjorde riksdagen med anledning av ett motionsförslag ett tillkännagivande om behovet att utreda vissa frågor angående brandsäkerheten vid alternativa boendeformer.

I dag är en del av dessa boendeformer klassade enligt brandskyddet som vanliga bostadshus. Det innebär att kommunerna inte är skyldiga att ordna brandskydd som trygghetslarm, brandvarnare och rökdetektorer. Personalen får ingen utbildning i utrymningsfrågorna osv.

Min fråga till bostadsminister Ulf Lönnqvist är:

Vad har hänt i frågan?

24 § Kammaren åtskildes kl. 20.20.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.27,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 18 § anf. 129 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 19 februari

1 § Justering av protokoll 1
2 § Remissdebatt (prop. 1990/91:90 En god livsmiljö) 1
Annika Åhnberg (v)
Ivar Virgin (m)
Claes Roxbergh (mp)
Sören Norrby (fp)
Lars Ernestam (fp)
Karl Erik Olsson (c)
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Förste vice talmannen (om debattiden)
3 § Hänvisning av ärende till utskott 27
Meddelande om dagens frågestund 27
Förste vice talmannen
Ajournering 27
Återupptagna förhandlingar 27
4 § Svar på frågorna 1990/91:379 och 397 om rättssäkerheten i asylärenden 27
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Maria Leissner (fp)
Jan-Olof Ragnarsson (v)
5 § Svar på fråga 1990/91:380 om Bulgarienturkarna som arbetskraftsinvandrare 31
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Maria Leissner (fp)
6 § Svar på fråga 1990/91:405 om praxis i asylärenden rörande baltiska flyktingar 33
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Gullan Lindblad (m)
7 § Svar på fråga 1990/91:409 om asyl för homosexuella flyktingar .. 35
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Barbro Westerholm (fp)
8 § Svar på fråga 1990/91:421 om tidpunkten för beslut i asylärenden rörande sovjetiska judar 37
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Maria Leissner (fp)
9 § Svar på fråga 1990/91:387 om folkbokföringsreformen 38
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Torgny Larsson (s)

10 § Svar på fråga 1990/91:414 om momsen på färdtjänst 40
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Barbro Sandberg (fp)
11 § Svar på fråga 1990/91:407 om finansieringen av utlovad kompensation till pensionärer 43
Socialminister Ingela Thalén
Marianne Andersson i Vårgårda (c)
12 § Svar på fråga 1990/91:411 om stiftelsen Noaks ark 45
Socialminister Ingela Thalén (s)
Gullan Lindblad (m)
13 § Svar på fråga 1990/91:423 om rättspsykiatriska kliniken i Lund 46
Socialminister Ingela Thalén (s)
Birthe Sörestedt (s)
14 § Svar på fråga 1990/91:420 om kommunala avfallsplaner 49
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Lennart Brunander (c)
15 § Svar på frågorna 1990/91:375, 376 och 377 om de svenska skyddsmaskerna 50
Försvarsminister Roine Carlsson (s)
Pär Grandstedt (c)
Hugo Bergdahl (fp)
16 § Svar på fråga 1990/91:381 om kriget vid Persiska viken och påverkan på miljön 54
Försvarsminister Roine Carlsson (s)
Viola Claesson (v)
17 § Svar på fråga 1990/91:388 om Ing 1 55
Försvarsminister Roine Carlsson (s)
Ylva Annserstedt (fp)
18 § Svar på fråga 1990/91:408 om färjeförbindelserna mellan Sverige och Estland 58
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Lars Sundin (fp)
19 § Svar på fråga 1990/91:412 om industrin i Västerbotten och transportstödet, m.m. 61
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Maggi Mikaelsson (v)
20 § Svar på fråga 1990/91:422 om prissättningen på Gotlandsresorna 64
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Ulla Pettersson (s)
21 § Bordläggning 67
22 § Anmälan om interpellation
1990/91:152 av Rolf L Nilson (v) om bilindustrin 67
23 § Anmälan om fråga
1990/91:428 av Ingegerd Anderlund (s) om brandsäkerheten vid alternativa boendeformer 69

gotab 98130, Stockholm 1991